

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f ü z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa
XIII. évfolyam 148. szám
2009. június

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
– hívtatn és hívtatlanul – mindenkit szeretettel vár
a Budapest V., Semmelweis utca 1–3. I. emeleti Bartók terembe

---

Saragán-gondolatok

„Gergely, Szent főpap, aki a hitet tanítottad és a démonok seregét elűzted,
az embereket megtanítottad a Szentháromságot hirdetni: megkoronáztat-
tál a mennyben, most légy közbejárónk az Úrnál.”

A pünkösöd utáni heteket éljük, s íme, a pünkösödöt követő negyedik szombaton ünnepeljük (Erdélyben s a mai Magyarország) Világosító Szent Gergelyt. (Tudtommal eredetileg ez az ereklyéinek az ünnepe.) Örményül a Szent neve: Szurp Krikor Lusavorics. A név utolsó szavát fordítják Világosítónak. (Egyes írásokban Megvilágosító formában is szerepel, de az előbbi az elterjedtebb.) A saragán szövegéből mi utalhat a Világosító alakra? Tán a következő: „az embereket megtanítottad a Szentháromságot hirdetni.” A háromság – mint közösség – igazi módon tudja megélni a szeretetet. Szent Gergely mennyei jutalmat kapott, s ezért közbejárónk is.

Dr. Sasvári László

Lapunk az interneten: a www.magyarormeny.hu honlapon is olvasható.
Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Béres L. Attila

Tartsák meg emlékezetükben és meséljék el, hogyan látja Kabdebó János a világot!

A Fővárosi Örmény Klub májusi műsorán a Fővárosi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület által meghívott vendégek **Kabdebó János** erdélyi és örmény vonatkozású fotóinak vetített képes előadására szakítottak időt. A megjelenteket **dr. Issekutz Sarolta**, a klub háziasszonya köszöntötte.

Budapest Főváros XIII. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke **Kabdebó János** levelében szép és sikeres délutánt kívánt mindenkinek, mert ő „hazafelé, Örményország felé” repült a műsor időpontjában. Úgy írta, fentről drukkol a sikeres klubbestért azoknak, akik „ebben a rohanó, furcsa, pénzéhes világban” kíváncsiak az Örmény képek, fények – zenei kísérettel című vetített előadásra, amelyet ő és felesége állított össze. Egy kép többet mond negyven szónál – idézte a kínai mondást.

Füleki Balázs XIII. kerületi önkormányzati képviselő, – aki 2008 februárjáig volt

kisebbségi elnök –, megköszönte, hogy ezen a kánikulai napon sokan eljöttek rendezvényükre.

A műsorban **Puskás Eszter** helyett, aki elfoglaltsága miatt nem tudott részt venni a klubdélutánon, **Kazai Katalin** énekelt erdélyi népdalokat, nagy tapsot kapott. A képek vetítése előtt, a blokkok között és a végén zenei betéteket játszott

Kazai Katalin

A májusi klubbest közönsége

Füleki Balázs

betvárosban, Gyergyószentmiklóson, Szamosújváron, valamint Lembergben készült örmény vonatkozású képeket láttunk, a vetítések alatt végig halk duduk zene szólt CD-ről.

A második blokkban Kárpát-medencében készült fotókat láttunk, egy részük Segesvárott készült, amelyeket séta közben nem igen lehet észrevenni. Különösen megmaradtak

Gyulai Csaba örmény dobos, valamint **Juhász Endre** dudukos, e l ő a d á s u k a t ugyancsak nagy tapssal köszönte meg a közönség. Az első vetített blokkban Erzsé-

emlékezetünkben a teliholdas éjszakai felvételek, a fény és árnyék.

A harmadik blokk képeit lazításnak szánta a rendező, Velencében készültek, a karneváli hangulatban, ahogy a fesztivált Kabdebó János látta.

A műsort követően dr. Issekutz Sarolta ismertette a Fővárosi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület soron következő programjait, amelyeket a füzetek 20–21. oldalain közreadjuk.

Gyulai Csaba örmény dob, valamint Juhász Endre duduk

Fővárosi Örmény Klub

2009. június 18. (csütörtök), 17 óra

Magyarok Háza, Budapest V., Semmelweis u. 1–3., I. emeleti Bartók terem

Műsor:

Torma Zsófia, a világ első régésznoje

Előadó: **Szakácsné Friedrich Klára**

Torma Károly régész, akadémikus, egyetemi tanár,

Aquincum romjainak feltárója,
az aquincumi múzeum megalapítója

Előadó: **Bálintné Kovács Júlia**

Rendezői: **Fővárosi Örmény Önkormányzat**

Támogató: **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület**

„Multikulti Budapest” – Nemzetiségi kultúrák a 135. éve egyesített fővárosban...

...rendezvénysorozat keretében április 19-én került sor az *örmény napra* a Budapesti Művelődési Központban.

Dél előtt 10, és délután 2 órakor *városismereti séta* keretében idegenvezetők kíséretében, örmény emlékek nyomában kilenc csoport, kb. hatvan fő látogatta

meg az örmény katolikus templomot (XI. Orlay u. 6.) és hallgatta meg *Wertán Kinga* és *Zakariás Antal Dirán* ismertetőjét. A résztvevők emléklapot kaptak a főváros örmény emlékhelyeiről, amelynek anyagát *dr. Kelemenné Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit, Szücs Enikő, dr. Issekutz Sarolta* és *Zakariás Enikő* gyűjtötte össze, s amelyet lapszámainkban folytatásokban meg is jelentetünk.

14 órától örmény filmeket vetítettünk a Művész teremben, melynek során az *Örmény Genocídium* és *Az Erzsébetvárosi örmény búcsú Erdélyben* c. dokumentumfilmek, valamint a *Pandzsuni, a jótevő* c. szatirikus játékfilm került vetítésre.

17 órakor *A XX. század első népiirtása* c. dokumentumfotó kiállítást az Örmény Genocídium 94. évfordulója alkalmából *Kiss Gábor*, a BMK Koordinációs Osztály vezetője nyitotta meg, aki köszönetét fejezte ki a Fővárosi Örmény Önkormányzatnak és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnek, hogy felhívásukra elsőként csatlakoztak a programhoz. Dr. Issekutz Sarolta ismertette az örmények elleni népiirtás történelmi okait és követ-

Flórián Antal színművész

kezmenyeit, amely a korábban közel 3 milliós örmény kisebbség majd teljes megsemmisítését eredményezte. A hallgatóság, – akik között elvétve volt csak örmény származású –, nagy megdöbbenéssel hallgatta az előadást, majd több kérdést intéztek az előadóhoz: „miért nem tudnak erről, miért

nem hallható és olvasható erről még ma sem?” A döbbenetes képsorok, a statisztikák magukért beszéltek. Az emlékkiállítás – ugyanúgy, mint az április 6-án a Weiner Leó Zenei Szakközépiskolában megnyitott Örmény Genocídium kiállítás – máris elérte célját. Egyre többen, köztük fiatalok ismerik meg a történelmi tényeket és igénylik, hogy minél többet halljanak ezen „elhallgatott népiirtásról”.

A kiállítás megnyitón *Flórián Antal* színművész megrázó versszavalatai a halk és bánatos duduk zene kíséretében az emlékezést igazán meghitté tette.

18 órakor kezdődött az *Örmény sors – barangolás térben és időben* c. pódiumműsor *Kátainé Szilvay Ingrid* és *Flórián Antal* színművész közreműködésével, dr. Issekutz Sarolta előadásában. A másfélórás műsor során – hangulatos színpadi rendezésben ismerhette meg a hallgatóság mindazt, amit az örménységről tudni illik. Az első részben a közel 6000 éves örmény történelmet, Örményország földrajzi elhelyezkedését, az örmény nyelv ismérveit, az örmény egyház kialakulását és az örmény liturgiát ismerhették meg. A második rész-

ben pedig az erdélyi örmény diaszpóra kialakulásának előzményeit, a betelepedést és az aranykort Erdélyben, a magyarországi diaszpóra létrejöttét, az örmény hírességeket, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tevékenységét, programjait, kiadványait és kulturális misszióját az örmény kultúra terjesztése, megismertetése érdekében. Az egyes részek között örmény és magyarörmény megzenésített versek, valamint miniatűrök zongorán hangzottak el. Az előadásokat vetített képsorok tették látványossá, meglevenítve a hallgatókat: csodálatos örmény templom és tájfestőkkel, az örmény kultúra legkülönbö-

zőbb ágának bemutatásával (népművészet, kódexművészet, stb.).

Befejezőképpen bemutattuk a 2. Örmény Kultúra Hete rendezvénysorozatról készült dokumentumfilmet, melyet dr. Issekutz Sarolta rendezett.

Az örmény népviseletbe öltözött előadók produkciója nagy sikert aratott.

Az est befejezéseként örmény Marlenka és erdélyi örmény Túrós béles sütemények kóstolójára került sor egy kis vörösbőr kíséretében.

Szép és tartalmas nap volt. Sikertől ismét sok embert „megfertőzni” az örmény kultúrával.

I. S.

Örmény vonatkozású emlékhelyek Budapesten

Az összeállítást készítette: *Dr. Kelemenné Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit, Szücs Enikő, dr. Issekutz Sarolta és Zakariás Enikő*

I. kerület

A hazánkban élő örmény gyökerűek csaknem 100%-ban erdélyi örmények.

I. Apafi Mihály erdélyi fejedelem fogadta be az 1670-es évektől az ide menekült örmény kereskedőket és iparosokat, akik Erdélyben eleinte zárt kolóniákban éltek, de az idők folyamán keveredve a magyar lakossággal, az örmény nyelvüket ugyan elvesztették, de az identitásuk megőrizték, s ma is őrzik kultúrájukat, hagyományukat, mellyel az egyetemes magyar kultúrát gazdagítják. Az évszázadok során bebizonyították, hogy a legjobbak tulajdonságaival rendelkeznek: értelem, vitézség, erő. A Trianoni békediktátum után sok magyarral együtt, közülük is sokan a mai Magyarországra menekültek. A jelenleg hazánkban élő örmény gyökerűek létszáma mintegy 15-20 ezer fő.

Sétánkat a Tóth Árpád sétányon, a *Hadtörténelmi Múzeum* kertjében kezdjük, ahol többek között a tizenhárom aradi vértanú

szobra is áll. Ezek között két örmény-magyar családból származó hős emlékének adózunk: Kiss Ernő honvéd tábornok és Lázár Vilmos honvéd ezredes szobránál.

Kiss Ernő honvéd tábornok

Temesvárott született 1799-ben, dúsgazdag nagybirtokos örmény nemesi családból. Az erzsébetvárosi *Kiss-család* 1760-ban nyert nemességet *Mária Teréziától*. *Kiss Izsák* (*Kiss Ernő* nagyapja) a kincstárnak tett szolgálatai révén, 1782-ben szerezte meg királyi adomány útján a szép és terjedelmes ittebei és eleméri uradalmat Torontál vármegyében, és az ittebei és eleméri előnevet.

Kiss Ernő már serdülő ifjú korában katonának állt be. Pályáját a huszároknál kezdte, majd őrnagyságig a dzsidásoknál, s mint alezredes ismét a huszárok között szolgált. Az osztrák hadseregben az ott uralkodó szellemtől és szokásoktól teljesen áthatva minden ízében katona volt, de emellett magyar nemzeti érzelmében tántorítha-

tatlan, áldozatkész hazafi is maradt. Ezt a haza oltárára letett, nagy tömegű ezüstnémmű odaajándékozásával is tanúsította.

A Hannover-i huszárezred parancsnokaként a Kikinda-vidéki rác lázadást, majd a csajkáskerületi rác felkelést fékezte meg. Ezután visszament a Bánságba, s Nagybecskerekben látta el a Fehér-templomig nyúló védvonal főparancsnokságát.

Legnagyobb fegyverténye Perlasz bevétele volt 1848. szeptember 2-án. 1849. január 3-án eredménytelenül küzdött Pancsován *Knyityanmin* ellen, ezért a kormány Debrecenben rendelte parancsnoknak, és helyét *Damjanich* foglalta el. Miután rendkívül bőkezű volt, szívesen adott kölcsönöket tisztársainak. Egyik adója akkori parancsnoka, Haynau altábornagy. Az első között kezdi meg a küzdelmet a délvidéki szerb felkelők

ellen, Nagysándor József, szolgálton kívüli huszár kapitány (későbbi vértanú-társa) az ő felszólítására fog fegyvert. Sikeresen harcol, leveri a Kikinda vidéki szerb mozgalmat, 1848 szeptemberében elfoglalja a szerbek perlaszi táborát, októberben, a honvédseregben elsőként lesz tábornok, ő a bánáti hadtest vezére. Nagyvonalú, gondos parancsnok, legénységét kitűnően látja el saját vagyonából, hozzájárul élelmezési és felszerelési költségeikhez.

1849 elejétől nem vesz részt a hadműveletekben, altábornagyi rangban az Országos Főhadparancsnokság vezetője.

A világosi fegyverletétel után régi katonatársa, Haynau segítségével megmenthette volna életét, de egyenes jelleme nem tudta

elviselni, hogy vezérkari társaitól hűtlenül elszakadjon. Így ő is, mint a forradalmi kormány által kinevezett altábornagy, az aradi Golgotán fejezte be nemes életét.

Mivel a császári sereg ellen fegyveresen nem harcolt „csak” golyó általi halálra ítélik. Tetemét a kivégzést követő második napon ásta ki tisztiszolgája, hat hétig hamis sírfelirattal nyugodott az aradi temetőben, majd tizenhat évig Katalinfalván volt eltemetve, végül maradványait 1872. október 6-án átszállították Alsóelemérré (Szerbia) – mai nevén Elemir, – az általa építtetett Szent Ágoston tiszteletére felszentelt római katolikus templom oltára alatti családi sírboltba.

Kivégzésekor nem engedte a szemét bekötni. „Szegény hazám! Isten büntesse meg hóhérait!” – kiáltotta a sortűz eldördülése előtt. A lövések csak megsebeztek, ekkor egyesek szerint így szólt: „Hát énrolam elfeledtek?” Mások úgy emlékeznek, hogy saját maga vezényelt újra tüzet a megzavarodott kivégzőosztagnak. Egy altiszt közvetlen közlelől lötte agyon.

A hős aradi vértanú emlékére a nagybecskereki hölgyek 1906-ban a város főterén szobrot állítottak. (*Radnai Béla* műve), azonban az impériumváltás után a szerbek azt megsemmisítették. A szobor feje megmenekült, jelenleg a Nagybecskereki Múzeumban látható.

Budapesten a IV., V., XV., XVIII. és XX. kerületben, a róla elnevezett utcák őrzik emlékét, valamint a XV. és XVIII. kerületben emléktábla. *Folytatjuk*

Ferencz Zsolt

Utcai felvonuláson mutatkoztak be a táncosok

Egyre népszerűbb a Szamosújvári Néptáncfesztivál

Tizennégy év után először fogadta vendégeit szabadterén a Téka Művelődési Alapítvány által hétvégén szervezett Szamosújvári Néptáncfesztivál. A szórakozás mindenki számára garantált volt: a nagyobbakat táncbemutató és kézműves vásár, a kisebbeket pedig kézműves foglalkozások és játszóház várta a főtéren. A szamosújvári kürtöskalácsosoknak is jócskán volt dolguk, hiszen a jelenlévők többsége az ő standjukat is nagy előszeretettel látogatta. A kétnapos rendezvény egyik legszínvonalasabb programpontjára, a 17 táncsoport délelőtti és délutáni táncbemutatójára nemcsak a helyiek, de a környékbeli települések lakói is ellátogattak, hogy a szamosújvári, széki, dési és kolozsvári együttesek előadása mellett a magyarországi csoportok produkcióit is megtekinthessék. A programok lebonyolítását a Norvég Civil Alap, Kolozs Megye Tanácsa, a Szamosújvári Polgármesteri Hivatal, illetve a Nemzeti Kulturális Alap Népművészeti Szakmai Kollégiuma támogatta.

Az 1993-ban alakult Téka Művelődési Alapítvány a szamosújvári és az északmezőségi közművelődés és oktatás szolgálatát, közösségfejlesztést tűzte ki célul. Több intézményt foglal magába, így a Téka Művelődési Központot, a Mezőségi Téka Szórványkollégiumot, a Mezőségi Néprajzi Múzeumot, a feketelaki Mezőségi Táboroközpontot, illetve a Feketelaki Tájékozást is.

A Téka megalakulásának első éveiben az alapítvány tagjai táncegyüttest is létrehozottak, amelynek népszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy már ak-

A helybeli gyerekek szívesen bekapcsolódtak a kézműves foglalkozásokba

koriban több meghívást kaptak különböző rendezvényekre.

14 évvel ezelőtt, 1996-ban fogalmazódott meg az az ötlet, hogy a szamosújvári (először Kenderkóc, majd Kaláka névre hallgató) néptáncsoport tagjai is visszahívják mindazokat, akik vendégül látták őket; így tervezték el, hogy ők is szervezzenek egy találkozót. A Szamosújvárra érkező együttesek másoknak is elhíresztelték, hogy milyen jó hangulat fogadta őket a városban, így egyre több táncsoport érkezett ide. – Az első találkozók alkalmával nem a szakmai színvonalon volt a fő hangsúly, barátainkat inkább az itteni bensőséges közösségi hangulat és a két napon át tartó bulizás fogta meg. A vendégeket a helyi néptáncsoport tagjai fogadták, másfajta támogatásban akkor még nem volt részünk – mondta lapunknak *Balázs Bécsi Attila*, a Téka Alapítvány elnöke. Idővel egyre több együttes szeretett volna Szamosújvárra jönni, így az alapítvány munkatársai elkezdtek módszeresen is megtervezni a rendezvényeket, és a pályázatok függvényében sikertült kiszélesí-

teni a tevékenységeket, így nőtte ki magát fesztivál jellegűvé. Nemzetközivé a 2000-es évek első felében vált, amikor többek között Litvániából, Szlovákiából és Horvátországból érkeztek táncsoportok. Időközben, a jelentkezők magas száma miatt „kettéválasztották” a rendezvényt, tavasszal hívták meg a fiatalokat, ősszel pedig a gyerekcsoportokat. Három évvel ezelőtt azonban úgy döntöttek, a tavaszi fesztivált inkább a néptáncnak, az őszi pedig a többi művészeti ágak szentelék. – A rendezvény közben szakmailag is kinőtte magát, ma már a legjobb néptáncfesztiválok közé sorolják a szamosújvárit. A tavalyi fesztivállal egyidőben, a Romániai Magyar Néptáncszövetséggel közösen szerveztük meg a II. Erdélyi Néptánc Antológiát, és akkor jött az ötlet, hogy idén lépünk ki az utcára, mutassuk meg magunkat a városnak – fogalmazott Balázs Bécsi Attila. Amint elmondta, a 2008-as szabadtéri bemutató sikerességén felbuzdulva a mostani rendezvényt teljességében szabadtérre tervezték, gyermekprogramokkal, kézműves foglalkozások bemutatásával és kézműves vásárral kiegészítve azt. Az alapítvány a Norvég Civil Alap keretében idén egy nagyobb projektet is megnyert, a pénzüsszeget pedig a mostani fesztivál mellett népzeneoktatásra, táncházak, nyári táborok, illetve az őszi mezősegi fesztivál megszervezése fordítják. – Célunk, hogy a régi értékeket, a néphagyományt átmenjünk a modern emberek gondolkodásába, tevékenységébe – tette hozzá az alapítvány elnöke.

A pénteki programban többnyire kirándulások szerepeltek: Szamosújvár magyarországi testvértelepüléséről, a Fejér megyei Abáról érkező csoportok csakúgy, mint a szintén magyarországi enyingiek, a székelyföldi csíkszentdomokosiak és balánbányaiak a szervezőkkel Válasz-

útra, Bonchidára és Székre látogattak. A széki és a Harmadik zenekar muzsikájára éjjel 3 óráig a Téka Művelődési Központ közelében található Gödörben ropták a táncot, hogy aztán másnap, szombaton, a környékbeli táncgyűttesekkel együtt a Főtéren is bemutassák táncstudásukat. Két részben, délelőtt és délután bővölték el a közönséget: a szamosújvári Ardealul, Kaláka és Kiskaláka mellett a dési Aranyeső, a széki Szalmakalap is fellépett, de nem hiányozhatott a kolozsvári Bogács, a Dor Transilvan és a Zurboló együttes vagy a szamosfalvi roma csoport sem. Csíkszentdomokosról az Elevenek, Balánbányáról pedig a Prücsökök érkeztek, de az érdeklődők az abai Tulipántos, a Kis Sárvíz és a Nagy Sárvíz együttesek műsoraiban is sokáig gyönyörködhetnek csakúgy, mint az Enyingről érkezett Lencse és Köles, illetve a pécsi Mecsek produkciójában. A szervezők szerint azért is fontos az együttesek közötti folyamatos kapcsolattartás, hogy a fejlődés jegyeit felfedezhessék egymás műsorában. – Mivel a magyarországi vendégek közül többen a helyi táncosainknál éjszakáznak, ezáltal mélyebb baráti kapcsolatok alakulnak ki, a családok később egymást meg is látogatják, sőt, akár házasságok is kötődnek, hogy csak az abai polgármester és búzai feleségének történetét említssem – mondta *Póka Enikő*, a fesztivál egyik szervezője, a Téka Alapítvány gazdasági alelnöke.

A jó hangulatot az éppen készülő kürtőskalács, illetve a kézműves vásár is fokozta. A kézműves vásáron a népviseletet bemutató ruhakészítők mellett mézeskalácsosok, gyöngyfűzők, fadomborítók, kerámiasok és ékszerkészítők munkáit csodálhattuk, és persze vásárolhattuk meg. – Célunk, hogy az ide érkező székelyföldi és kolozsvári mesteremberek által a régi, hagyományos mesterségeket bemutassuk

A szamosfalvi romák is hatalmas sikert arattak

és népszerűsítsük a közönség körében – mondta Póka Enikő, aki pozitívumként értékelte azt is, hogy több helybeli román

lakos is kilátogatott a rendezvényre. Hozzátette: nem tesznek különbséget aközött, hogy a kézműves műhelybe betérő gyerekek magyarul vagy románul beszélnek, a Téka Alapítványnak bedolgozó pedagógusok mindenkit szeretettel várnak, hogy a legkisebbek agyagozásban, festésben, bábu vagy akár képeslap készítésben próbálhassák ki képességeiket. A délutáni program folytatásában a Téka Művelődési Központtól indulva, nótaszóval vonultak fel a város utcáin a táncgyűttesek, este pedig a palatkai és a Harmadik zenekar muzsikájára táncolhattak mindazok, akik még bírták szusszal.

(Megjelent a Szabadság Erdélyi közéleti napilap 2009. május 11-i számában)

Világosító Szent Gergelyre emlékeztek...

...a Zuglói, a XIII., XV., XVI., és XVII. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok május 19-én a Zuglói Kisebbségek Házában. A rendezvényt *Zárug Béla* a Zuglói Örmény Önkormányzat elnöke nyitotta meg. Beszédet mondott *Nagy Gyöngyvér* (Csíkszereda), valamint *Csergő Tibor*, a gyergyószentmiklósi Tarisnyás Márton Múzeum igazgatója. A műsorban fellépett: *Avedikian Viktória* énekművész, *Szuper Géza* gitár, *Zárug Zita* előadóművész, *Puskás Eszter* énekművész, *Juhász Endre* duduk, *Gyulai Csaba* örmény dob, valamint a Harmónia-Celestis zuglói örmény kórus.

A közönség a Zuglói Kisebbségek Házában

Csergő Tibor

Kiskunmajsa, május 10.

A *Csete György* építész-mérnök által tervezett kápolna előtti fás ligetben, nap-sütéses tavaszi illatok és madárcsicsergés közepette, nagyszámú hallgatóság részvételével került sor *Pongrátz Gergely* halálának 4., az 56-os múzeum alapításának 10. évfordulójára rendezett ünnepi megemlékezésre. *Lezsák Sándor*, az Országgyűlés alelnöke köszöntője után *Dózsa László* színművész *Vörösmarty Mihály*: Előszó c. költeményét szavalta el, majd *dr. Kozma Huba*, az 56-os Történelmi Alapítvány társelnöke emlékezett a múzeumalapítóra és a múzeumalapításra. *Szakács Endre*, szamosújvári örmény katolikus plébános és a szamosújvári örmény katolikus kórus közreműködésével tartott örmény katolikus szentmise megérintette valamennyiünk lelkét. A szeretetvendégségen módunk volt hosszasan elbeszélgetni a testvér *Pongrátz Ödönnel*, aki ugyancsak a Corvin köz harcosa volt, jelenleg pedig a múzeum őrzője. **M**

Szakács Endre, szamosújvári örmény katolikus plébános, vikárius
„Fontosnak tartjuk a lángot ápolni és továbbadni!”

Pongrátz Gergely sírja fölötti emléktábla a kápolna közepén

Előszörban a 4. éve elhunyt szamosújvári örmény katolikus Vitéz *Pongrátz Gergelyre* emlékezünk. Nemcsak szamosújvári örmény összekapcsolódás folytán, de elsősorban a Krisztus Urunkkal való közös kapcsolatunk révén. És nemcsak rá, hanem minden olyan hősré emlékezünk, aki részt vett az '56-os forradalomban, áldozatokról és túlélőkről. Szamosújvári kapcsolatunk révén a *Pongrátz*-fiúkon kívül csak a Nagykanizsán elhunyt *Vitéz Bodnár Attilát* ismertük.

Hogy miért fontos rá és rájuk emlékezni, hitüket, bátorságukat nemcsak csodálni, de követni is, mindannyiunk számára nyilvánvaló. Azért vagyunk jelen, és szentmi-

se keretében is azért tartunk megemlékezést, mert fontosnak tartjuk a lángot ápolni és továbbadni! A szabadság és feltámadás fényét, mely a következő nemzedékeknek megvilágított utat mutat.

Május 2-án a Duna TV-ben több kontinensre kivándorolt '56-os hőst szólaltattak meg. Az egyik, Ausztráliába menekült '56-os hős így nyilatkozott: „Örülök, hogy gyermekeim nem értik emlékeimet, mert ma Ausztráliában nincs olyan, mint '56-ban volt Magyarországon.”

Nálunk Erdélyben sincs már olyan élethelyzet, viszont akkor is fontos, hogy a

A szamosújvári örmény katolikus kórus és *Szakács Endre*, plébános

Csete György építész-mérnök, a kiskunmajsai kápolna tervezője és *Pongrátz Ödön* (jobb)

feltámadás fénye áthassa nemcsak a mi, de a következő nemzedékek lelkét is, hogy a saját szabadságunkért küzdeni soha meg ne szünjünk, és ugyanakkor a mások szabadságát is tiszteletben tartjuk.

Az utolsó vacsorán, búcsúbeszéde kezdetén ezt mondja Jézus: „Én vagyok a szőlőtő.” A szőlőtő gyakran használt kép volt Izraelben, elkísérte a zsidó népet egész története folyamán. A templom elején kőbe vésett szőlőtő arra emlékeztette a népet, hogy Isten saját szőlőjeként mennyire gondozta, ápolta és elkísérte történelme folyamán anélkül, hogy az említésre méltó gyümölcsöt hozott. Jézus továbbviszi a szőlőtő képét, amely az áldás jele és a termékenység szimbóluma, és magára vonatkoztatja. Isten Fiában új szőlőtő-képet állít elénk, az ember csak akkor hoz gyümölcsöt, ha kapcsolatban van vele. A Jézussal való összekapcsolódásból fakad a többi emberrel való összekapcsolódás. A szőlőtő Jézus maga. Biztosan áll a talajba gyökerezve, amelyből az életerőt meríti, amit továbbad. A szőlőtő nemcsak átvitt értelemben az örménységet jelenti, a szőlővessző pedig a tagokat, itt pedig sajátos módon a diaszpórába került örményekre gondolok.

Azokra a személyekre, személyiségekre, akik keresztényből és örménységből fa-

kadóan alkottak, harcoltak, hogy az őket befogadó haza fényre derüljön, gazdagodjon, szabadabbá váljon.

Ebből a két forrásból merítve lettek a magyar történelem nagyon fontos személyiségei az 1848-as szabadságharc örmény származású mártírjai, az 1956-os forradalom hősei és áldozatai.

Így lehet *Pongrátz Gergelyre* is érteni *Merza Gyula* armenológus, örmény származású polihisztor 1880-as években írott versét teljes mértékben:

Maroknyi nép él e földön
 Több mint kétszáz éve,
 Érzelemben annyi öltön
 Színmagyarrá érve.

Oly magyar az örmény lelke,
 És a szó az ajkán,
 Hogy örömet ország lelte
 E derék népfajtán.
 S míg oltárán örmény maradt
 Kegyelet és rítus:
 A szívében, lám ezalatt
 Nőtt a magyar virtus.

Nekünk, akik elsősorban vitéz *Pongrátz Gergelyre* emlékezünk, feladatunk, hogy Krisztus békéjét és szabadságát hirdessük a lelkek üdvére, elutasítva minden igazságtalanságot, elnyomást, kizsákmányolást, erőszakot.

Azért is imádkozunk, hogy azok az emberek, akiket igazságtalanság ért és ér, akiket üldöztek és szenvednek, a feltámadt Krisztusban erőt nyerjenek és bízzanak a végtelenül szerető, irgalmas és igazságos Istenben. Ámen.

(Elhangzott Kiskunmajsán, 2009. május 10-én, *Pongrátz Gergely* halálának 4., az '56-os Múzeum alapításának 10. évfordulóján tartott ünnepségen)

Bálintné Kovács Júlia

A Kosutányokról

(2. rész)

A magyar búzával kapcsolatos vizsgálódások során még három kedvezőtlen körülményre hívta fel a figyelmet. Az ún. magasórlás révén a külföldi malmok jobb minőségű lisztet állítanak elő; a közlekedés fejlődésével a tengerentúli búza is versenyképes lett, s végül: a magyar lisztet hamisítják! Kosutány hivatalos megbízásból a búzán kívül vizsgálta a Magyarországról kivitt bab, sörárpa és különféle borok minőségét is. Megállapította, hogy a hazánkban szarmazó mezőgazdasági termények és termékek minősége elleni támadások alaptalanok, mert a kifogásolt áruk mind külföldi termékek, csak éppen magyar néven szerepelnek, egyszóval hamisítványok. Kosutány keserűen jegyezte meg: „Míg ilyen ellenőrzés alatt állunk, ... addig mi akadálytalanul bocsájtjuk be a külföldről a hamisított fűszert, a mérges pipereszerket, s esetleg megbüntetik ... az elárúsító magyar kereskedőt”.

Kosutányt 1903. október 1-jén az Országos Kémiai Intézet igazgatójává nevezték ki. Ugyanebben az évben a Műegyetem felkérte, hogy vegye át a mezőgazdasági kémiai technológiai tanszék vezetését. Úgy érezte, hogy a kettős feladatnak nem tud eleget tenni és az állást nem fogadta el, csak mint megbízott előadó tartott előadásokat három évig, amíg megfelelő tanácsvezetőt nem találtak.

Az 1881-ben Budapesten Állami Vegykísérleti Állomás néven létrejött, majd 1892-ben Országos Kémiai Intézet és Központi Vegykísérleti Állomás néven átszervezett intézmény széleskörű tevékenységet fejtett ki. Feladata volt minden vegyszeti szakkérdésben a kormány

részére szakvéleményt adni, a termelők és kereskedők terményeit, illetve áruit – amennyiben azok igényelték – kémiaileg megvizsgálni. Az intézet 1901-ben új, önálló épületbe költözött, lehetőségei és feladatai tovább nőttek. Ezért – s mivel Liebermann Leó az addigi tudós igazgató megvált az intézettől – olyan szakemberre volt szükség, aki a növekvő követelményeknek eleget tud tenni. Így esett a választás Kosutányra. Igazgatása alatt az intézet tovább fejlődött, az itt végzett élelmiszer-vegyszeti vizsgálatok és kutatások jelentős mértékben hozzájárultak a magyar élelmiszeripar fejlődéséhez. Itt dolgozott 1915. január 19-én Budapesten bekövetkezett haláláig.

Egyike volt azon kevés agrártudósoknak, akik a XIX. században a Magyar Tudományos Akadémia tagjai közé kerültek. 1894-ben lett az MTA levelező tagja, székfoglalóját „Adatok a növényi fehérje képződéséhez” címmel tartotta meg.

A „Mezőgazdasági Szemle” 1883–1904 közötti szerkesztésén kívül a „Köztelek” című gazdasági szaklap mezőgazdasági vegytani rovatát vezette az alapítástól haláláig. Rendkívül termékeny szakíró volt, könyvei mellett több száz cikket, tanulmányt közölt, az előbbi két folyóiraton kívül a „Matematikai és Természettudományi Értesítő”-ben, a „Kísérletügyi Közleménye”-ben, a „Gazdasági Lapok”-ban, a „Borászati Lapok”-ban és még számos más hazai és külföldi szakfolyóiratban.

Gazdasági akadémiai és műegyetemi tanársága során számtalan jól képzett szakembert adott a hazai agrártermelésnek és

kutatásnak. De vezetett molnárképző tanfolyamot, és a legújabb szeszipari technikai és tudományos eredményekkel ismertette meg a gyakorlati szakembereket a szeszgyárvezetői tanfolyamokon. A legnépszerűbb ismeretterjesztő előadó volt.

1907-ben III. osztályú vaskoronarendet, a „mezőgazdasági kísérletügy és tanügy terén kifejtett eredményes tevékenységéért” pedig 1912-ben udvari tanácsosi címet kapott. 1979-ben szülőhelyén, Nyírlugoson emlékkiállítás rendeztek Kosutány Tamásnak.

Főbb munkái:

Borászati vegytan alapvonalai. Magyaróvár, 1873. 104 lap.

Kosutány Tamás 438 lap.

A magyarországi dohányok jövője: TtK. 1875. Magyarország jellemzőbb dohányainak kémiai és növényélettani vizsgálata. I-III. kötet. Bp., 1877–1881.

Kosutány Tamás–Cserháti Sándor: Trágyázás alapelvei. Bp., 1887.

Kosutány Tamás–Lázár Pál: Gazdasági szeszgyártás kézikönyve Bp., 1892.

Kosutány Tamás–Cselkó István: Takarmányozástan. Bp., 1894. 325 lap.

A magyar búzáról és a magyar lisztről. Bp., 1907.

A magyar búza és a magyar liszt a gazda, molnár és sütő szempontjából. Bp., 1907.

A mezőgazdasági kémiai technológia alapelvei. Felsőbb tanintézetek hallgatóinak használatára. Bp., 1907.

Az országos m. kir. kémiai intézet és központi vegykísérleti állomás 25 éves működése. Emlékirat és beszámoló. Bp., 1907. 54 lap.

Irodalom:

'Sigmond Elek: Dr. Kosutány Tamás levelező tag emlékezete. Az MTA elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. Bp., 1926.

Aki még szeretne olvasni róla, ezt a kiadványt keresse.

A Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Akadémián látható a róla 1957-ben készített portrébormű, Gyenes Tamás munkája.

Folytatjuk

Egységes a Magyar Református Egyház

Egyszerre kondult meg a Kárpát-medence sok ezer református gyülekezetének templomharangja 2009. május 22-én, pénteken délután 4 órakor, miután a Magyarországi Református Egyház Alkotmányozó Zsinata elfogadta az egységes Alkotmányt. Debrecenben a Nagytemplom előtti téren hirdették ki, hogy újra egységre léptek a történelmi határok megváltoztatása miatt szétszakított egyházrészek és az anyaország reformátusai. A sajtótájékoztatón megkérdeztük *Bölcskei Gusztávot*, a Magyarországi Református Egyház

Zsinatának lelkes elnökét: „A magyarországi és a szórványban élő reformátusok számára egyaránt történelmi pillanatban, mit üzen a Magyarországon élő kisebbségeknek, köztük az erdélyi örmény gyökerekkel rendelkező kisebbségnek, akik között sokan reformátusok?” „Azt nem tudom, hogy a honi kisebbségek mit éreznek ezen az ünnepen, de minden református fontos számunkra, és testvéri közösségbe hívunk, várunk mindenkit” – válaszolta a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke.

(B. L. A.)

Pavlov Boris

Eleméri nemesség

(5. rész)

Egyike a leghíresebb személyeknek, aki azokban a napokban a kastélyban tartózkodott, Jakob Fridrich, a híres filozófus és költő volt (1743–1819).

Jakob Ágoston édesanyjának volt a vendége, aki, mint igen istenfélő aszszony, kedvelte Jakob nézeteit: a hit fontosságát a testi és lelki bajok orvoslásában.

Issekutz Mária különös vonzalma a templomhoz nagyban hozzájárult, hogy Ágoston három leánytestvérét, mint ápolónőket, felkészítse a templomi küldetésre az osztrákoknak Napóleon ellen 1800-ban Marengónál folytatott harcok idején. Temesvárról megérkezett Elemérré Ágoston felesége, Anna, akinek lakosztálya a kastély első emeletén helyezkedett el, míg a többi gyerekek, Gergely és Mária külön szobában voltak elhelyezve a kastély melletti épületben, amely Issekutz Mária nagyanyjuk tulajdonában állt. Közvetlen közelében volt a kápolnának használt helység. A gyermekek nevelésére szigorú gondot fektetett a nagymama és Boni Zsuzsanna nevelő, akit családtagnak tekintettek.

Minden reggel és este a nevelő kíséretében Gergely és Mária átmentek a nagymama szobájába, aki a kandalló mellett ült foteljában. Innen közösen mentek a kápolnába imádkozni. A reggeli után Edelman, ismert pedagógus, minden nap idegen nyelvet és más tantárgyakat tanított nekik. Hetente kétszer a táncmester is ellátogatott hozzájuk, aki a kastély nagyszobájában klasszikus- és korszerű táncokra tanította a gyerekeket.

Kiss Ernő gyermekevei gyakran az apa távollétében teltek el, aki sűrűn betegeskedett. 1800 telét Ágoston gyógyintézetben töltötte el Svájcban és Ausztriában. A kastély vezetését anyja, Mária vette át. A mindennapi dolgai mellett körüljárta a kastély környékét is. Mint felvilágosult, öntudatos aszszony, nagy hatással volt a vármegye társadalmi életére is. Minden túlzás nélkül állíthatjuk, hogy az eleméri kastély jelentős szerepet töltött be a XIX. század elején nemcsak Torontál, hanem a környező vármegyékben is. Nagy könyvtára mellett a kastély első emeletén helyezkedett el a zeneterem, melynek falai tele voltak gobelin képekkel. Kuriózumnak számított, hogy a terem egyik fala, amelyet a padlótól a mennyezetig kifeszített húrok fedték. Egy pálca segítségével különböző magasságokban, vízszintesen vagy ferden mozgatva, más-más melódiákat lehetett előcsalni.

Ebben a csodálatos teremben tartották meg 1800. június 13-án a Torontál vármegye bálját. A bál megrendezését Ágoston kezdeményezte fiatalabb fia, Ernő kétéves születésnapja alkalmából.

Az esti órákban a főbejárat előtt gyűlt össze az előkelőség. A díszlépcső tetején Kiss Ágoston és Anna fogadták a vendégeket. A fogadás után a kastély és a birtok gazdatisztre, Vendling mutatta be a megérkező vendégeket a már ott lévőknél. Ott voltak a főispánok feleségeikkel, rangos tisztek díszöltözésben, nagybirtokosok családjakkal, elismert művészek, társadalmi szemé-

lyiségek, nemcsak Torontál, hanem a többi vármegyéből is.

A rengeteg ajándék között egy középkori vitézi páncélruha is látható volt, amely egészen 1848-ig megvolt a kastélyban. Ismeretlen krónikás jegyezte fel, hogy a páncélruhát Ágostonnak Duka Péter, a bánáti főhadnagy adta, aki ez ünnepség kiemelt vendége volt (Duka Péter I. Ferenc császárt kísérte 1817-ben a határ mentén történt utazásai során).

Időközben Duka Péter nevéhez egy kellemetlen esemény is hozzáfűződött, amely egy kicsit beárnyékolta az ünnepséget. Ugyanis azt történt, hogy a szünetben, amikor a tánc és az általános jókedv már a tetőfokra hágott, a főhadnagy odafordult a Kiss házaspárhoz és bemutatta nekik Petrovity adjutánsát. Petrovity a kézcsók után mosolygós arccal megjegyezte, hogy nagyon meg van lepve Kiss Anna és egy bécsi utcai ismert virágáruslány közötti hasonlóság miatt. Ágoston félrevezette Annát, majd Petrovityhoz lépve felkérte, hogy nyilvánosan kérjen bocsánatot Annától. A teremben síri csend támadt, mindenki kellemetlenül érezte magát. Azonban Petrovity – belátva nevelétségét – nyilvánosan bocsánatot kért Annától és eltávozott.

Október elején Ágoston elutazott Svájcba. Előzőleg gazdatisztjével összegezte a gazdasági év jó eredményeit, amely bő termést jelentett valamennyi termény vonatkozásában. Minden létező raktár és megfelelő helység megtelt a különböző gabonával. Bőven termett a szőlős kert és a nagy gyümölcsös is. Nem múlt el nap, hogy kereskedők ne jelentek volna meg és ne kötöttek volna szerződést a termés nagyobb része eladására vonatkozóan.

Néhány nappal elutazása előtt Ágoston nagy vadászatot szervezett Elemér környékén. Vendégei Torontál vármegye nagybirtokosai és jelentős személyiségei voltak, akik imádták a vadászatot. A menet kora hajnalban indult a kastély udvarából. Megelégedve a vadászat eredményével, a vendégek jó hangulatban vettek részt a számukra rendezett ebében, amelyet – nagy meglepetésükre – a Tisza-partján egy dereglyén tartottak.

Az élet a kastélyban nem sokat változott Ágoston elutazása után sem. Közeledett a karácsony. Hosszú évek után végre az egész család és rokonság együtt volt. Issekutz Mária mellett jelen voltak Anna a gyermekekkel, Ágoston leánytestvérei, Kiss Izsák testvérei is: Jakab és Miklós (Nikolaus) a feleségével Issekutz Katalinnal, fiuk Antal a gyermekeivel: Károllyal, Katalinnal, Jakabbal és Miklóssal.

Mint előző években, a hagyományokhoz híven, a nagyteremben rendezték az ünnepséget. A Kiss család gyermekei mellett jelen voltak a híres fiú és leánykórus, valamint Elemér német és szerb képviselői is. A délelőtti ünnepi istentiszteletet a kastély kápolnájában a nagybecskereki Magdics Ádám katolikus plébános tartotta, amelyet követően Ágoston édesanyja megajándékozta a szegény sorsú eleméri gyerekeket. A gyerekek szüleivel beszélgetve Issekutz Mária megpróbálta felmérni a nincstelenség okait, hogy kellő módon tudjon segíteni rajtuk.

Az 1801-es újév a kastélyban csendesen és szerényen köszöntött be. Ágoston távolléte jelentősen kihatott a hangulatra. Másrészt Annát lefoglalta az idősebb fia, Gergő betegsége, így nem tudott segíteni az újévvárás

készülődéseiben. A jókedvet mindig Kiss Jakab megjelenése hozta meg, aki nagyon szerette a gyerekeket. Jelenléte most is boldogságot és örömet szerzett valamennyiüknek az év leghosszabb éjszakáján.

Január 2-án elkezdett a hó hullani. Az éj folyamán a nagy hófúvás következtében a forgalom leállt. Issekutz Mária kénytelen volt budapesti utazását elhalasztani, amely egyébként rendszeres volt. Ekkor látogatta meg rendszeresen a rokonságot, ismerősöket, majd bevásárlással töltötte idejét.

A januári és februári fagyok befagyasztották a környező tavak és folyók felszínét, ami lehetővé tette a szokásos eleméri „jeges ünnepek” megrendezését. A szánkokra kabinokat szereltek, ami öltözőként és a meleg étel és ital kiszolgálására szolgáltak. Kora reggeltől késő estig a torontáli korcsolyázók bravúrjait nézhették a ragyogó jégpályán. Az egyik legügyesebb korcsolyázó Ágoston idősebb fia, Gergely volt.

A hirtelen telet felváltotta a korán érkező tavasz. Ágostontól hírek érkeztek, hogy hamarosan hazatér. Mária, Vendling segítségével megkezdte a tavaszi vetés szervezését. Vendling a parasztnak adott mindennapi utasításairól rendszeresen beszámolt Máriának. Időközben nagy kár érte a falu lakosságát. Április 23-áról 24-ére forduló éjszakán tűz pusztított Elemér szerb lakta területén. A tűz a szél segítségével gyorsan terjedt házról-házra. A tűz oltásában nagy segítséget jelentettek az eleméri németek is, így sikerült a tüzet estig eloltani, de kilenc ház teljesen leégett. A történetek bebizonyította Elemér lakosságának egymás iránti szolidaritását. Minden károsult szerb

lakos egy-egy német családnál nyert elhelyezést. A németek egyhangúlag úgy határoztak, hogy a kárt szenvedett szerb családoknak közösen új házakat építenek. Egyidejűleg a földbirtokosság is segítette a szerbeket építőanyag vásárlásával és az adók egy részének eltörlésével.

Május és június hónap legjelentősebb eseménye az Elemér környéki ásatások voltak, amelynek kezdeményezője Ágoston volt. Meghívására Budapestről híres archeológusok érkeztek. Különös gonddal és figyelemmel ástak a régi halmonokon, ahol három méter mélyen különböző szerszámokra és edényekre leltek. Mindezek a tárgyak az úgynevezett Nagy szigetről és az Őszvér dombról származtak, amely része volt az Okány szakasznak. A tárgyakat, amit kiástak, a kastély egyik helységében raktározták el (1848-ban egy rablás folyamán ezek a tárgyak megsemmisültek).

Júliusban a Kiss házaspár gyermekeikkel, Gergellyel és Máriával elutaztak Karlsbad gyógyfürdőbe, egy kis pihenésre. A kicsi Ernő otthon maradt Mária nagymamával.

Születésétől Ernő a nagymama kedvence volt, és felnőtt korában is sokszor emlékezett vissza a nagymama állandó jelenlétére, személyére, figyelmességére. Ezt a szeretetet érezte életének legnehezebb napjaiban is. Különösen a mesék maradtak meg emlékezetében, amelyekben az elnyomott főhősök kivívták jogaikat és megvédték becsületüket.

Augusztus végén Elemérré még kilenc német család telepedett le. Különböző iparos családok voltak, akik rögtön hozzáfogtak családi házuk felépítéséhez a kapott földterületen. A munkálatakat Vendling gazdatiszt irányította és ellenőrizte.

Folytatjuk

KÖSZÖNTJÜK A 70 ÉVES LÁSZLÓFFY CSABA KÖLTŐT, ÍRÓT, DRÁMAÍRÓT

Korpa Tamás

Születésnap – Száz sor magán – Lászlóffy Csabáról

A barikád neve: a Szellem. Negyven kötetes életműve – versek, regények, novellák, drámák, esszék, műfordítások – egy negyvenéves könyvtár lenyomatai: könyvomat és hajszálvékony vonalak galaxisából kirajzolódó metszet, kínai tekercskép, középkori freskó: Gesta Laszloffyorum. Képei narratívák, bevonják a szemlélőt a párhuzamos életrajzok, párhuzamos pillanatok metszéspontjaiba. A szemlélő, a tárlatlátogató is ott van a képen eleitől fogva: mindnyájan benne és rajta vagyunk. Csak éppen az alakok, hevülő vagy hibernálódó tárgyak mögül hiányzik a perspektíva, a kiszámítható szerkesztettség: ezek a tekercsék, táblaképek mélyek mint egy szurdokvölgy, s ha mikroszkóppal rájuk közelítünk, nem különféle színanyagokat, karcolódás-nyomokat, szénizotópokat láthat a tekintet, hanem valamifajta olyan érzés nyithatja tágra a szemet, amit Galilei tapasztalhatott, azon a bizonyos estén, kihőkölve az ablaküvegnek tapasztott távcső mögül: a Nap helye nem egy szilárd test az űrben, hanem tekeredő kezek, lábak és körmök

Vannak, akik Próteusznak, középkori képiró szerzetesnek, krónikásnak, poeta doctusnak, örök ellenzéki ellenállónak nevezik Lászlóffy Csabát, aki éles bajonettjével, a szóval, barikádok felett köröz.

lenyomata. Lászlóffy Csaba szövegeiből ömlő patronok, feloldódnak a szemlélő tekintetében: élnek. Mint a hideg csapvízbe eresztett pezsgőtabletta: színezik és kitöltik a teret.

***

Válaszútról beszélek, ha Csaba eszembe jut. Azt érezhetem, amit Galilei és a kiállítás néző látogató a termen végigvonulva. A jelképes nevű, apró mezősegi faluból Kolozsvárra utaztam. Életemben először egyedül. Másodszor Erdélyben. A tudat, hogy találkozhatok vele, Bástya-közi házában. A keresés gesztusa, az idegen város, egymást megszelő utcák, a kiismerhetetlenség. Az európai utazó Kínába repül, ahol hiába épít fel magában egy a Kína megértéséhez elvezethető tervet, s vetíti azt rá a kézzelfoghatóra, csalódnia kell, a repülőtéren elakad. Akit anya szült, mindig s végül, idézhetnének. Egy feltört padlójú lépcsősor egyik fordulójába ültem, a betonon átszivárgott néhány zöld szál, levél. A frissen zsákmányolt „klúzi” Helikont lapozgatva, azon gondolkodtam, hogy esélytelen megismernem a várost. Egy hely, ami önmagában nem nekem adott, ahol ismét nem élhetek. Éppen visszafelé indultam volna, a vasútállomást keresni, telve egy találkozás hiányával, mikor útba igazítottak: már

nagyon közel vagy, párhuzamosan azzal a fasorral, ahol állunk, van egy utca, van egy belső udvar, egy erkély, egy kinyitott ajtó, az ajtón üveg, az üvegen áttekintve Galilei képe, amint távcsövétől elhőkölve megérett valamit, valamit, ami nagyon – túl. Van egy könyvszekrény, negyven kötet, szét- és egymásba nyitható lapokkal, s egy látogató, aki önmaga vendége és a saját tárlatát nézi. Így volt. Lászlóffy Csaba, a napi tizenkét órás munka után, egy újabb, kész darabot ujjai közt tartva, a teraszon megállt. Először találkoztunk. Beléptem.

***

Egész a részből. – első szava. Leültetett minket Vicussal az asztalhoz, két évvel később, november vége felé, mikor az állomásról a villamos – már sötét volt, mint „a kibérelt lelkiismeret” – felkattintott ködlámpái nyomán a külvárosba sietett velünk, apró, a távolban összeérő síneken. Néhány kilométert gyalogoltunk vissza a taxiállomásig, majd a Bástya-közbe. Hátral az autóban, nagy kabátokból nézelődve, súlyos táskák a csomagtartóban, Vicussal egymásnak dőlünk. Gare de l’Esten-hangulat, kikászálódni a puha, prémes kocsihoz nehéz. Csaba Vergiliusként, fizet az alvilági hajós-taxisnak. Beakad a kesztyűm egyik ujja, elfoszlik a szál, ott marad, rész az egészből.

***

Eszembe jutott! „Sípolt / a szél, kellett az összekapaszkodás” – írta volt Turczai István pozsonyi sétáján Somlyó Györggyel, s most én Lászlóffy Csabával járom a kolozsvári szűk utcákat a Bástya-közben, Házsongárd (vagy, ahogy szoktam némi iróniával mondani: házsongárd) felé, félúton. Íme, a város, eléd nyújtom: harsány kacajjal, harsány jajjal / a rángatózó

metropoliszra mutat ballal / az egyik sarokban, a másikban mohás kövek, az ablakpárkányokra kikönyökölne a novemberi fagy, ha lenne, persze most nincs, egészen pontosan más van: fent nyitott, hideg, fém ízű égbolt, lent aszfalt- és korlátolvasztó hőség. Kolozsvár mediterrán város lett, de Kolozsvárra naponta kétszer benéz a monszun Györgyfalva és Jajdon felől. És Kolozsvárt lélegzik a gótika: a Szent Mihály katedrális –, lélegzik a Telefonpalota, a Malom utca, velük pedig egy pár lány, két pár lány és Kányádi hosszú, fekete-piros kabátban, svájcisapkában: kellett az összekapaszkodás. Csaba magyaráz: „Élünk még? Élénk. Élénk kék az ég. Nem látjuk az elejét: a végét”. Csaba magyaráz egy Pozsony mellett született férfiről, aki sűrű, ropogós, prémes téli éjszakákon Göncön kopogtat Károli Gáspár roppant tölgyfaajtáján, szótárával, aki Strasbourgban fogadalmat tesz egy professzornak, hogy lefordítja a zsoltárokat magyar nyelvre. Marosszentimre. Egy csokor orgona mellé. Nyelvem Petőfi Sándora: Szenczi Molnár Albert. És Szenczi úr ül a Házsongárd utca 1-es parcelláján, a lámpavas melletti padon, várja a holt professzort, akinek nem volt ideje megfordulni, hogy képbe, szoborba örökítsük. „Cseri uram, Apáczai! – szól Molnár Albert – Mennyit haladt tegnap óta Kegyelmed?” „Még egy holdtölte és befejezem az Enciklopédiát.” – néz halak és merengve Cseri uram, olvassa az évszakokat. Most megnézhetem az arcát, ilyennek képzeltem-e, ilyen barázda-árkolású, gyertyafény-szemű, bordó bársonykabátos megfáradt embernek? „A Maros-part!” – emeli fel ujját, mint Holdat az éjszaka. (Alig jön ki valami a torkomon a rozsdás levegőben.) Csókoltatom Alettát! – végül szólok felé. „Átadom.” – válaszolja és halványkék köpenyét meg-

emelve a nyomda felé siet, de csak lassan, végül pedig lépked, lépked, topog csak, mint egykor a távoli kikötő van Dyck színű mólóján. Csaba az óráját nézi, tördeli a kezét: „Jenő késik – jelenti ki szentenciózusan – lehet, hogy Kocsárdon nem volt csatlakozás: Vásárhelyt sokat rostokolt a mozdony.” Miközben értésemre adja Jenő késésének az okát, botladozva egy pillanatra megáll velem szemben egy sárgás arcú, remegő kezű, elfehéredett szájú, szinte lebegő alak. Ki ő? „Ó!” „Ó?” „Ó?” Mint egy halinaarcú Hamlet. „Ő az Ismeretlen Évszak, a Kányafő felé sétál minden délután.” Nekem csak ez a délután marad, ez a próba-nyár, nézem, nézem, és a láthatatlan sötétségben, a villódzó kirakatok között egy perc múlva ismét találkozom vele, most már a város főterén suhan, negyvenkettes szétapotsott félcipőben, az Ismeretlen Évszak, s a kimondhatatlan neonfények pásztázta rulett-csendben, egy életfogytiglani pillanatra összekapcsolódik a tekintetünk. Játsszuk, ami nincs, de lehetne. Milyen nap van, és milyen év? Mintha téli álomból hirtelen riadva ledobná magáról a sáros pokrócot Kolozsvár, pedig azt hittem nyár van! Nyárnak hittem, ami nyár, tél, tavasz, ősz cilindereiből csak együtt húzható elő! „Húzd fel a zipzárad!” – szól rám Csaba. „Hideg lesz.” Fázom. Ki tudja, Jenő mennyit késik. Egymásba karolunk, és megyünk a hóvirágos kolozsvári járdán, nézve a rügyező fákat, a hulló faleveleket, a távoli havas hegyeket és izzadunk az óriási hőségben. Fázom. Kamaszos mosollyal figyelem Csaba arcát: kockacukrot viszek a Szent György lovának! Végigfutok a Farkas utcán, a Bolyai Egyetem és a líceum előtt, a templom elé, ahol Márton és György mesterek kapcsolják Szent György testére a pán-célokat. Állok, kinyújtott tenyeremben

néhány kockacukor, minden elmosódik, minden tökéletesen tiszta és éles. Csaba mellém ér, súgja: „lassan mehetnénk, jön a Sárkány: a monszun, és Jenőt se várasuk soká mindenkor pályaudvarokon.”

***

A Kaszás bűdös pálinkát iszik, dúdolgatom Kalász László verssorát, miközben a Phoenix könyvüzletbe tartunk Csabával, bemutatni a *Hiányzó-e magadnak?* című új könyvét. Miután megtartjuk az előadásunkat, méltató kritikások, elfoglaljuk helyünket, és a Mester, Lászlóffy Csaba szólásra emelkedik. Legszemélyesebb könyvem – kezdi. Kint a mostani szekusok tudósítanak, már nem poloskával, hanem mobil mikrofonokkal az arcukra ragasztva: most ő beszél, a megfigyelt, adhatják tovább a hírt, digitalizált jelek számkódjaiként – Mert én voltam Madame de Steäl, Freud, Kosuth, Thomas Mann és Dürer. Bovaryné is én vagyok. Néma csend a könyvüzlet, könyvfolyosói, árkádjai, cintermei között. Az egyik pillanatban nyugodtan hátra dőlök a székemben, a másikban előre hajlok, a következőben mint a tört nád: éppen az asztal tart meg. Mosolygok, majd rám komorul az est, lámpavasakon lógó villanyégőivel. Jó így. Csaba felolvas új könyvének néhány fejezetéből pár részletet. Az jár a fejemben, hogy könyvei, versei, könyvtára, házának egész görög, máskor pedig gót és barokk hangulata, emlékei hogyan járulhattak az én öneretésemhez. Mert hogy járultak, az biztos. Meg a fák, hogy miért? Miért tapadnak a Niagara-vízesés sziklatornácára, az őserdőkből dübörgő folyóval szemben. Aztán a kert, innen nagyon messze Babitsot idéző versében: „Sűrű esőben, fényben ha van / láttam a kerted Tivoliban.”

(Szabadság 2009. május 23.)

Meghívó

III. Örmény Kultúra Hete 2009. június 17–23.

Fővédnök: *Németh Szilárd* elnök

Fővárosi Közgyűlés Esélyegyenlőségi,

Foglalkoztatáspolitikai és Kisebbségi Bizottság

Június 17., szerda 17 óra: Megnyitó – a Világ Örményeinek Napján – a Marczibányi Téri Művelődési Központ M Galériáján (Budapest II. ker., Marczibányi tér 5/A)
Program: **Sajtótájékoztató, kulturális műsor és könyvbemutató,** valamint **Szabó László: ARMÉLIA II. Képek a történelmi Örményország területéről** c. fotókiállítás zárása.

Közreműködik: *dr. Issekutz Sarolta* elnök, *Flórián Antal* színművész

Örmény süteménykóstoló

Rendezői: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Támogató: Bp. Főv. II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat

Június 18., csütörtök 17 óra: **Fővárosi Örmény Klub**
(Budapest V. ker., Semmelweis u. 1–3., I. em. Bartók terem)

Program: **Torma Zsófia, a világ első régészője**

Előadó: *Szakácsné Friedrich Klára*

Torma Károly régész, akadémikus, egyetemi tanár, Aquincum romjainak feltárója, az aquincumi múzeum megalapítója

Előadó: *Bálintné Kovács Júlia*

Rendezői: Fővárosi Örmény Önkormányzat

Támogató: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Június 19., péntek 10–19 óráig: **Örmény filmek bemutatója** (non stop)

(Helyszín: Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum – Budapest V. ker., Szent István tér 15.)

Program: Husher/Emlékek – dokumentumfilm az Örmény Genocídiumról 41’
Töszvözsik - örmény kisjátékfilm. (m. felirat, 1961, rendezte: Arman Manarjan) 20’
Pandzsuni, a jótevő – örmény játékfilm, (magyar felirat, 1993, rendezte: Arman Manarjan) 96’, valamint erdélyi örmény dokumentumfilmek:

Hájr Méhr (38’) – rendező: *Kali Kinga*

Az Erzsébetvárosi örmény búcsú Erdélyben (37’) – készítette: *ifj. Opra Vilmos*
II. Örmény Kultúra Hete Budapest 2008. április 17–25. dokumentumfilm (48’) – rendezte: *dr. Issekutz Sarolta*

Rendezői: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, Bp. Főv. II. ker. Örmény Kisebbségi Önkormányzat, Ferencvárosi Örmény Önkormányzat

Június 20., szombat 15 óra: **Örmény katolikus közgyűjtemény megnyitója**

(Helyszín: Budapest XI. ker., Orlay u. 6.)

17 óra: **Világosító Szent Gergely búcsú és szentmise** az Örmény katolikus kápolnában (Bp. XI., Orlay u. 6.)

Agape

Rendezői: Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség

Támogató: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Június 21., vasárnap 19 óra: **Üvöltő kövek birodalma** – Örmény művészek gálája (Magyar Kultúra Alapítvány Színházterem – Bp. I. ker., Szentháromság tér 6.)

Rendezői: Budavári Örmény Önkormányzat

Támogatók: Józsefvárosi Örmény Önkormányzat, Fővárosi Örmény Önkormányzat, Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Június 22., hétfő 18 óra: **Ecsmiadzin kincsei – kiállítás** megnyitó (Budapest XII. ker. Művelődési Központ kupolaterme – Budapest XII. ker., Csörsz u. 18.)

Fővédnök: *Lovas Pál* alpolgármester

Közreműködik: *Takács Bence* előadóművész, *Renczés Dávid* (trombita),

Renczés Balázs (cselló), *Bakó Mária* (ének)

A kiállítási anyagot az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület bocsátotta rendelkezésre

A kiállítás június 28-ig tekinthető meg.

Rendezői: Budapest XII. kerületi Örmény Önkormányzat

Június 23., kedd 18 óra: **Zenés könyvbemutató és záró vacsora** a Marczibányi Téri Művelődési Központ belső kertjében (Budapest II. ker., Marczibányi tér 5.)

Bemutatott könyvek: **1. dr. Issekutz Sarolta: Örmény halottkultusz és temetkezés, Erzsébetváros és az örmény katolikus temető, CD melléklettel**

2. II. Örmény Kultúra Hete Budapest 2008. április 17-25., dokumentum kötet, DVD melléklettel

Közreműködik: *Puskás Eszter* énekművész, *Juhász Endre* (duduk és zurna), *Gyulai Csaba* (dob), *dr. Szuper Géza* (gitár), *Vikol Kálmán* (klarinét), *Baráth Emőke* (ének)

Erdélyi örmény vacsora – előzetes foglalással és befizetéssel

Könyvvásár

Rendezői: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Támogató: Bp. Főv. II.–, XII. kerületi, Ferencvárosi Örmény Önkormányzat, Fővárosi Örmény Önkormányzat

Szervező és rendező: *dr. Issekutz Sarolta*

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

(e-mail: magyar.ormeny@t-online.hu)

www.magyarormeny.hu

Fővárosi Örmény Önkormányzat

Valamennyi program ingyenes, kivéve a záró esti vacsora.

A program a honlapon megtekinthető.

IN MEMORIAM LÁSZLÓFFY ALADÁR (1937 – 2009)

Bálint Tibor

Ali csatái és békekötései

Vagy negyedszázaddal ezelőtt, életem egyik válságos szakaszában, menedéket kértem Alitól, és ő be is fogadott. Hogy miért épp hozzá fordultam, nem tudom. Később azonban olyasmire figyeltem fel, hogy például a kutya, vendégek érkezése esetén, mindig előbb a gyerekekhez szalad, s fölágaskodva neki nyújtja oda elsőként bizalma és hűsége jeleként a mancsát.

Ez a nagy gyerek a tarka közösségben Ali volt nekem, s maradt mindannyiunknak a mai napig. Szívébe, mint hatalmas urnába hullottak évtizedeken át a panaszevelek, orvosi receptek, lakásigénylések, s fáradhatatlan szolgálatát csak az éjjel-nappal nyitva tartó gyógyszer-tárhoz tudnám hasonlítani.

Szétnyitható ágyamat, amelyet a hónom alatt hordtam, összecukható sorsként, végigfektettem a folyóiratok és könyvek ezreitől terhelt asztalok között, ahol éjjelenként egyetemes műveltségű s mégis eltévedt egerek szolongatták egymást, a romba dőlt könyvtár labirintusában. Hanyatt fekvé merengtem az életem, házigazdám költői sorait olvastam a téveteg fénynél, de a belső világosság mind erősödött bennem, a közös felismeréstől, hogy csupa nosztalgia minden élet, s hogy

*Az értelem néha még összerándul,
ha sarkát üvegcsereppel metszik el.
Mert értelmetlen kínokat megszokni
még tízezer éves lét sem nevel.*

Kíváncsian emeltem fel a fejem a papírszagú homályból arra a kérdésre is,

hogy ki tartja számon az állatok haragját és a virágok idegenkedését egymástól, s minél mélyebbre értem a szavak sűrűjébe, annál inkább elhittem neki azt a vallomást is, hogy a gondolata, mint kilehelt lélek, percenként átfut tízezer évet...

Ha megjött, mintha mindig nagyon-nagyon messziről érkezett volna, csillagközi utakról, hűvös fényekből, mert amint mondotta volt: *Aki ember, itt a végtelen fókuszában érzi magát jó helyen.* S mennie kellett, örökké úton lennie, mert hiszen elég volt pár személyes semmiség, s helyét már emberiségként sem találta; de hogyan is találhatta volna, amikor *Kinn zivatar készül és könyvek meg vízések hullanak a világban mindig, most is valahol.*

Örökké mintha nagyon messziről érkezett volna, mondom, a közügyek zűrzavaros távolából és kozmikus terekből, ahol még szintén lehettek bajok: esetleg az ég nem vált még el a vizektől a világ-mindenség valamely csücskében, és tovább tartott a káosz. Ez a kétféle élmény, a valóság és a végtelenbe táguló olykor téveteggé, már-már értelmetlenné tette a szavait és indulatait, amikor jóval később naponta fölszuszogott a Napsugár szerkesztőségének harmadik emeletére, Jákob meredek kőlétráján, s úgy nézett reánk, mint aki ezt gondolja:

*Akik látnak, nem hiszik, hogy egyedül
Valaki a messze áramába ül*

Máskor beszélni kezdett, heves mozdulatok közben, minden ismert vagy

közölt előzmény nélkül, világra szóló nagy érzékenységében, s olyasmit óhajtott, hogy most már legyen vége a játszmának, és mindenki terítse ki a lapjait; aztán leült az asztalához, és ferdevágású hatalmas szemével idegenül rámeredt kicsiny noteszlapjaira: nézte a sorokat, amelyek a szív működést vagy a földrengést mérő készülékek apró, egybefolyó hullámaihoz hasonlítottak, majd egy idő után rázkódni kezdett a nevetéstől:

Egy szót sem értek az egészből? – mondta. – Melyiketek próbálja meg kibogozni? ... Szüntelen közeledése a világmindenséghez már pusztán amiatt is meglepett, mert fiatal költőként gyakran csizmában járt, mintha Csokonai és Petőfi felé integetne vissza az időben, bár inkább népbiztosnak tűnt számomra, aki maga is belepirul biztatásainak és vállalásainak nagyszerűségébe, amellyel új korszakot üdvözölt.

Ebből a romantikus hitből indult el a végtelen fókusz felé, az egész emberiség sorsát föl vállaló feladat felé, a kétségek és a meghasonlások felé, az emberi és költői kiteljesedés felé. És mindannyiunk közül, akik közel állunk nemzedékéhez, leghamarabb ő jutott el a megértés és az örökös megbocsájtás bölcsességéhez, az írói hiúság szerény és természetes fegyelméhez, s ama ritka nagy költők közé tartozik, akik el tudták viselni tehetségük súlyát... Mostanában, amint ismét körüljártam a verseit, egyre inkább az volt az érzésem, hogy valójában nem tesz egyebet, mint azt, hogy nyugodt mozdulattal szüntelen és fáradhatatlanul a helyükre rakja, visszailleszti a szellem és az erkölcs kötőmbejeit, amelyeket a vásott emberiség száz-ezerszer is szét dobált és otthagytott Isten számába... Mondják, hogy ez a költészet

racionális. Sőt azt is, hogy szenttelen. Ezen elgondolkozom. Hiszen nemcsak a tudat finomulhat lélekké, hanem a lélek is tudattá válhat, s az igazi alkotóknál a kettő gyakran egybefonódik. Mert sugárzó lélek működik a fánadtan összekoccanó molekulákban is ...

Pozitivisták állítják, hogy minél nagyobb karéjt hasít ki egy alkotó elme az ISMERETLENből, a homályból, a sötétségből, annál nagyobb felületen érintkezik vele, az izzólámpához hasonlóan. Az ilyen költőben, a teljes megismerés vágya azonban nemcsak boldogságot ébreszt, de szorongást, sóvárgást, fájdalmat is. Főként, ha úgy benne él a valóságban, ahogy Lászlóffy Aladár hadifogságba került ólomkatonája vagy *A képzeletbeli ásatás* hús-vér alakjai: e kitűnő regény, amellyel a szerző saját kezűleg tette fel a koronát a fejére, megtisztelven magát ötvenedik születésnapján...

Hogy érzelem nélküli volna e költészet, melynek sajátos lüktetése nem foglalható rím- és ritmusképletekbe, csak az olyan állíthatja, aki a valóságban és a sorok között nem leste meg a költő fájdalmas melázásait, a gyarló test zsarolásainak fogvicsorgatva ellenszegülő akarat megnyilatkozását, a szeretetet és az irgalmasságot minden iránt, ami él, vajúdik, szenved. És azt se felejtjük el, hogy meghatódottságunk fokának semmi köze egy mű vagy pláne egy életmű értékéhez! S ha a végén az érzelmességhez jutottunk, hadd idézzük meg tanúnak magát a költőt:

*„A hang, amellyel az eső hull a holdra,
az itt a baj, ez ingerel már régen.
Valaki tudja, s ki is kezdte véle
világra szóló nagy érzékenységem.”*

(Megjelent 1987-ben, a Korunk 6. számában)

Lászlóffy Aladár**Versláb és kamatláb**

A kommunikációnak megvan az a jellege is (sőt ez a legkívánatosabb), hogy az ember közölheti az együttműködési szándékát is. És van egy kínai fala az emberi lények közötti szóértés megszüntetésének, mely inkább épül a szenzációra, mint a valóságos irritáltságra. Ez a virtus, a provokáció, a gyűlölet világa. A gyűlölet világa mindig felszínen zajlott. Az igazi emberi szövevény pedig a mélyben. A felszínen a Dzsingisz kánok vezették rohamra légióikat, és Waterlook kerültek egyik oldalon veszteséglistákra, másik oldalon a tróféák közé. Mert a felszínen ez az egyetlen könyvelési mód lehetséges. A mélyben a lényeg szövi a maga szövetségait és repülőszőnyegeit: arabok folytatják, amit hinduk kezdtek el kiszámolni, szefárdok és szaracénok továbbítják Európa utódainak Európát: mentik át, mentik ki saját hamvaiból Arisztotelészt az új Arisztotelészek számára. Amiből mindig mindenkinek csak nyeresége származhat. Kínában találják fel a nyomtatást és az iránytűt, és Amerikáig imbolyog el általa az önma-ga narcizmusába majdnem belefulladt Európa. Csak némi szerkezeti hibákon nem lehet segíteni. Például néha szomorúan kitetszik, hogy valami réges-régen nem euklideszi térben valakik mégis, még mindig és csakis egy euklideszi geometria törvényei szerint tudják el-

gondolni a dolgokat; a kivitelezés persze nem sikerül valami „tudományosan”. Mert Európa tele maradt trogloditákkal: selyemnyakkendő, diplomata-táskás lelki sans-culotte-tokkal, parvenü, de oltatlanul maradt hajtásaival saját gögös múltjának. Milyen szomorú, hogy valaha mentől mediterránabb volt valami, annál ne-

mesebb lehetett, most annál barbárabbnak bizonyul. Felfuvalkodottságában összetéveszti keleti lábát a kamatlábbal a Nyugat, és diliházból szabadult Verne-epigonok csapata észak a dél ellent játszik, vagy áлиндianoskodik nála civilizáltabb és érzékenyebb „vadak” ellen. Sajnos ez mind nem új keletű, az mind ezerszer elhangzott, a figyelmeztetések bőrbe kötött anyagából világegyetemi könyvtár állítható össze: borjúra gatyá, ökörtől egy font húst, falra hányt borsó és ördögre festett fal – záporoznak csak a leglényegesebb maximák és axiómák. Ki lesz a közönségük? Ugyanaz, aki a mai médiát falja, a hordószónokokat hallgatja? Ne tessék viccelni: aki a Káin-képezdekben szerzi a diplomáját, nem fog soha beiratkozni Ábel-tanfolyamokra. S egy szép napon, ha minden szülő úgy látja majd, hogy a gyerek érdeke, hogy bármi áron való túlélésre készítsék fel? Ha minden családfa a Newtonok fejére kívánja pottyantani a maga hirosimai almáját, mint végmegoldást?

Ki hirdet eredményt az Endlősüngök olimpiáján? Igen: van a rabságnak s van a szabadságnak is egy-egy elviselhetetlen véglete: annyit veszíthetsz benne, vele, általa, hogy nem éri meg, már nem kell. Manapság (ne tessék megijedni: nem utoljára) egy huszonnegyedik óra közeleg, amikor vagy megváltozik az ember (szerkezete) – vagy a következő huszonnégy órában, huszonnégy évben, huszonnégy évszázadban folytatja ugyanazt. Ugyanezt. Egyesek kotkodácsoló jeremiáskodása, kettesek folklorista buzgalmú gyűjtő-leíró munkássága s hármások kaján optimizmusa közepette. Mert amint azt többek közt Comenius mester vagy háromszázötven esztendővel ezelőtt a fejükhöz vágta: az emberi nemet (csak) három baj kíséri – „elménk szokásos tévelygése, erőnk szertelen pazarlása s reményeink szüntelen meghíúsulása”. A többi csupa siker és élvezet. S némi kommunikáció.

(Megjelent: *Korunk Harmadik folyam, XX/5. 2009 május*)

Lászlóffy Aladár**Végtelenség**

Jön egy téli délután különös szögéből a fény. A polcon minden január önálló kötet, új regény.

Messze a Házsongárd aludt, már akkor bánatok felett, mikor még ki sem alakult e változat velem s veled,

s aludni fog majd akkor is kék hó alatt, ha ott vagyok s különös szögekből egy kis fényt vetnek téli csillagok.

Az ablakot ki nyitja ki, s ki csukja vissza a falat? Bennünket olvas valaki távoli lámpafény alatt.

Ezért lehet, hogy annyi baj és annyi sajdulás rokon: e belső gyöngyházfény, a táj a téli délutánokon.

A színhelyek mögött onson, a fák között süt át a nap. Még vége sincs s már olvasom: a sor rajtam is áthalad,

a betűk talpfáin a sor – s a szöveg engem is befed. Az idő kérdi valahol hogy engeded, nem engeded?

Valószínűtlen napszakok, különös januári fény. Amire bármit megszokok, már elsodorták, nem enyém.

Két tábla között valahol – a vonat! a csillagot!... Hogy én, vagy legalább a hold láthassuk már a címlapot.

Meghívó

A II. ker. Örmény Kisebbségi Önkormányzat szeretettel hívja

**2009. június 13-án,
szombat déli 12 órára**

a II. Kerület Napja keretében idén is megrendezésre kerülő

**Ízek utcája nemzetiségi
gasztronómiai kóstolóra.**

Keresse az **örmény** sátrat!

Helyszín: Millenáris Park

Mindenkit szeretettel várunk!

dr. Issekutz Sarolta elnök

IN MEMORIAM LÁSZLÓFFY ALADÁR (1937 – 2009)

Balázs Imre József

Üzenet a legbelső titkos lőtereokről

„Rád lőhetnek, mint cirkuszi céllövőben bármelyik kiállított pléhpofára – csattanva hanyatt esel s még rád se kattanhat koporsód öröknyugalmat őrző zára.”

1956 novemberében, Budapesten írta ezeket a verssorokat Lászlóffy Aladár. Tizenkilenc évesen számot vehetett azzal, hogy a következő pillanatban akár távozhat is az élők – a rohanó, mozgó, hasra vágódó budapesti célpontok – sorából. A kolozsvári Bolyai-egyetem diákjaként alig szabadult ki az ötvenes évek Romániájából egy rövid utazás erejéig, a forradalmi események kellős közepébe került.

Ezeket az emlékeket, tapasztalatokat az utazásról visszatérők Romániában csakis a „legbelső, titkos lőterekre” számúzhették, és a hatóságok természetesen valla-tófényekkel világították be ezeket az első adandó alkalommal. Lászlóffy Aladár korán berendezkedhetett arra, hogy számára a legfontosabb dolgoknak belül a helye, saját, belső mércéje szerint kell megtanulnia élni, és a maga húzta határvonalak a legfontosabbak, azokat kívülről mások másképpen fogják úgyis megítélni.

Társaságban jovialis, nyílt, szójátékok sziporkáit felszikkasztató irodalmárként ismerhette mindenki. A kilencvenes években, amikor Cs. Gyimesi Éva kezdeményezésére a BBTE Magyar Irodalomtudományi Tanszékén tanított meghívott előadóként, bölcsészdiákok is hallgathatták azt a hatalmas műveltséganyagot görgetni képes, szellemes és ugyanakkor információ gazdag beszédanyagot, amely korábban a Lászlóffy Aladár-kötetek olvasói számára lehetett inkább ismerős.

Ilyenformán tehette jóvá az akkori egyetem azokat az igazságtalanságokat, amelyek Lászlóffy Aladárt a beskatulyázhatatlan, jólfésültséget kerülő diák-irodal-már szerepében érték túlságosan szabad szellemű államvizsga-dolgozata és egyéb megnyilatkozásai miatt.

Miközben kifelé mindig is a nyelvi bő-ség képzetét keltette a Lászlóffy-élet és -életmű mindinkább mélyült befelé. Jel-legzetes gondolatalakzataiban, amelyeket legjobb verseiben, prózájában és esszéi-ben egyaránt fellelhetnek egykori és mai olvasói, az idő mélységeit kutatta, és azt kereste, ami egyetemes, időtlen.

A legváratlanabb helyeken bukkant analó-giákra, és megtalálta a módját, hogy szán-dékolt anakronizmusokkal, különböző képek egybeláttatásával hökkentse meg és zökkentse ki olvasóit bevált gondolatme-neteik közül. Aki olvasta Az alexandriai könyvtár égése című verset, nem szabadulhat többé a könyveket és embereket egy-beíró képtől: „Kiléptem polcom ajtajába, és a folyosó hangulatából rögtön láttam, hogy valami rendkívüli történt. A bölcsék, költők és tanítómesterek valamennyien ál-mukból felzavartan állnak a polcok szélén, a folyosók emeletei felett. – Ég a szálloda! – Tűz van! – Ég a könyvtár! – kiáltoztak összevissza a rohangálók.”

Betegségei, illetve az általa egyetemesnek talált értékek nyilvánosságbeli árfolya-mának megrendülése megviselték utolsó

éveiben: az idő mélyén folytatott kutatá-sai egyre inkább a keserűség élményével jártak együtt számára, miközben a jelent ideálisabb múlt időkkel próbálta szembe-síteni. De az, hogy ő egyre kevésbé érez-

te otthon magát napjaink világában, nem jelenti azt, hogy olvasói ne érezhetnék magukat otthon a Lászlóffy-versekben, amelyek ki-kiszólnak nekünk polcok ajta-jából, ablakából.

IN MEMORIAM LÁSZLÓFFY ALADÁR (1937 – 2009)

Bogdán László

A könyv, a hó, a zene, a szél (Búcsú Lászlóffy Aladártól)

„Meglep az árnyék maradandósága, / meglep, hogy eltűnt emberek körül / ilyen nagyon és pontosan és forrón / megmarad az űr” – írta. Mint egyszer Bartók című versében, s most, amikor végleges áttűnése után megpróbálom magam elé képzelni, érzem a képzelt, végzetesen eltűnő arca, alakja, szemé-lyisége helyén ezt az űrt.

„Logikák járják előtte a táncot, / kék pil-lék, kékebb fellegek, / lesem és meg fo-gom szerezni őket, / mielőtt elmegyek.” A vers megírása után még majdnem négy évtizede volt „megszerezni”, remélhető-leg sikerült, iszonyú tudás halmozódott verseiben, esszéiben, glosszáiban, regé-nyeiben, elbeszéléseiben, bölcsesség és tapasztalat. Ami az Ő esetében hihetetlen hajlékonysággal és ambícióval párosult, „a világot bármikor újraköltöm” – írta még fiatalon, s hogy ez mennyire sike-rült, mindenki megtapasztalhatja, aki teremtett világa útvesztőiben bolyong...

– „Mint tükre előtt a komédiás: / mutat-va, vagy csak meglepődve látod, / hogy kicserélik hajzatod, kabátod / s kint csak egy tincs, egy színfoltocska más, / s mi ismerős volt, máris látomás. / Erősen hinni kell, tudni magunk, / hogy játszani küldhessük látszatunk...”

– Úgy képzeljük, a Lászlóffy-verset író költőt –, aki versről versre teremti újjá

önmagát és a világot, ezért kötetei példá-san folytatják és kiegészítik, kiteljesítik egymást –, hogy csak üldögél a borges-i bábeli könyvtárban. Künn, az ablakon túl Bizánc vagy a bíborló trónon senyve-dő Dózsára látni, akinek fején lángol a tüzes vaskorona, mint a bábeli könyvtár fölött úszó telehold. A versek önmaguk-kal kötik meg a régen beígért szövetsé- get, de a különös történelmi tragédiák paradox módon nemhogy gyengítenék, de erősítik a szövetség erejét, még ak-kor is, ha leverően igaz Az elmozdult Termopülé című vers tanulsága: „A me-der kicsit fennebb volt, barátom, / más-hol esett, és itt máshol látom – / a hősök feje kilátszik az árból, / de rendszerint már testeiktől távol.”

– A bábeli könyvtár fölött, az ezüstö-sen szítaló holdfényben felragyognak, szikkázva érnek össze a felismerések, gömböt formálnak, és ebben a gömb-ben, akárcsak az emlékezetben vagy a képzeletben, megvan minden még és összetartozik, igen, itt lüktet az ezerar-cú, újraköltött világ, minden balsejtelem és rossz ómen dacára megkötöttet és összetart a szövetség, költő és olvasója örök szövetsége. És él!

(Háromszék 2009. április 23., csütörtök: In Memoriam)

Szilágyi István

Aki üvegtáblákból akart katedrális építeni

„Amit ígértem, megtettem” – valami ef-féle szavakat írt le utoljára Lászlóffy Aladár. Búcsúzóul? Hogy aztán repülését a zuhanásban folytassa s fejezze be?

Egy hegyvonulat közvetlen közeléből nem látszanak a csúcsok, a magaslatok; ebben a pillanatban még így vagyunk vele is: nem tudjuk fölmérni, egyelőre fölfogni sem, az általa teremtett mű nagyságát, jelentőségét. A sokországos magyar irodalmi hazának aligha van olyan tája, zuga, ahol ne ismernék, ne tekintenek magukénak mindazok, akik számára a költészetnek s egyáltalán a magyar nyelven teremtett bármi kultúrkinccsnek becsülete van.

Ő volt az közülünk, akinek sikerült egybenytitnia az időt, ama történelmi örök végeérhetetlent – és azt a teret, ama végeset, melyet az ember magateremtette alkotásokkal benépesített.

Örökmozgó zabolázhatatlan szellem, kinek állandó belépője volt az emberiség valamiféle elpusztíthatatlan Alexandriai Könyvtárába, melynek csöndjében – mily ritka pillanat – az Olimposz s a Golgota közt fél úton olykor megpihent. S közben mindegyre már-már összecsaptak fölötte a könyvuniverzum hullámai. Hol arra szánta el magát, hogy majd rendet tesz Bábel káoszában, hol meg üvegtáblákból akart katedrális építeni – miközben tudván tudta: „veszélyben a törekenység”. Hisz „madár torkában is golyószóró kelepel”.

... Világforradalom-tavaszkokat mártíroktöberek követnek; itt Weimar-barokk, amott Kalevala-fenyvesek. Az Akropoliszon a macska is Periklész; amott Batukán lova vágat, ám a paták zaját elnyomja az egércincogás. S a költő, akit „a béke tör kerékbe”, elszántan igyekszik versbetékozolni minden megnevezhető létezőt.

Néhai Bálint Tibor barátunk egyszer azt mondta: ennek az Alinak akkora szíve van, mint egy meteorológiai léggömb. Igen, annak idején, az ánti világban megszoktuk, ő az erős, ő az, aki megvéd bennünket, aki levesz vállunkról megannyi terhet, s csak annyit mond – és ez is verssor –: „a nehezen már megint túl vagyunk”. Ő volt hát a mi bajvívónk.

Az ám, de ki védi meg az erőseket? Mi sajnós tehetetlenek voltunk, elgyámoltalanodtunk akkor, amikor bántás, rágalom ellen kellett volna őt megvédenünk.

Mára esetleg azzal nyugtathatjuk meg, netán ámíthatjuk magunk, hogy hiszen Lászlóffy Aladár barátunk volt olyan vérbeli önpusztító – ebben is, mint a legnagyobb –, hogy igazából ártani is „hatekonyabban” tudott saját magának, mint a mai és mindenkori kincstári jóakarát „külső munkatársai” neki. Mert ugyan biza mi volt az a piti lejárata-kíséret mindazokhoz a lélekölő, önemésztő aggodalmakhoz képest, melyeket Lászlóffy Aladár kultúraféltésben, Európa-féltésben, emberiségféltésben, magyarságféltésben élete során végigélt?

Odaátról a rosszakaróinak is visszaszól:

Nézem a temetőtetőről:
hogyan is néz, ki beleőrül –
nem azok szenvednek, kik nyelnek,
hanem kik izzón irigyelnek.

... Most, amint e sorok megírására készülvén egyik verseskötetét föllapoztam, döbbenet fedeztem föl, hogy igazából elbúcsúzni is az ő szavaival, verssoraival lehetne tőle – micsoda bizzar kísértés.

Adnál mindenkinek
ha jutna, magadból
bár egy szívverést

mondja tucatnyi évvel ezelőtt – de már azt is, hogy:

szívem helyén beteg madár van
szállok e pulzus-félhalálban
lűket a fülben az ígélet,
hogy magas kort nemigen érek

aztán a kérdés, mely évtizedeken át gyötörte:

Hol lehet itt még fészket rakni –
már rég nem is kérdezem
Regényeimben fogok lakni,
s más kipróbált színhelyeken ...

majd:

Kapaszkodom a szóba,
a nyelv mélyén valóba,
a nyelv alatti kőbe
temetett temetőbe
mert közben:

Mikor eljön a nap magánya,
akkor lemegy a pillanat
s egy környi hosszú délutánra
párperces haldoklás szakad
és aztán ironikus önvigaszt?

Igaza volt és van Aranyának,
hogy poéták elegenden vannak,
az számít csupán, ha már voltak,
költők, királyok csak holtak

s végezetül az ensors látnoka:

A csend, mi eljön, nem véletlen –
s nem nagyon kívánt diadal.
Ezt is szabad már eszméletlen,
mert virraszt helyettünk a dal.

(Elhangzott 2009. április 30-án
a Házsongárdi temetőben,
megjelent: Szabadság 2009. május 4.)

IN MEMORIAM LÁSZLÓFFY ALADÁR (1937 – 2009)

Antall István

Lászlóffy Aladár utolsó botlása

Költészetének lényege volt a játék, a szavak bohóccsörgőként való zörgetése éppúgy, mint a halálos kihívás, akár. Egy-egy poénért, szóeleményért, szófacsarásért, mint egy igazi hazardjátékos, aki nyerőre áll, mint egy igazi publicista, aki címet keres írásához, az életét is eladta volna. Nem véletlen hát, hogy nem váltak el munkásságában élesen a műfajok. Írhatott közéleti elemzést és értelmezést, irodalmi tanulmányt, szellem és kultúrtörténetet, elgondolkozhatott az irodalomelmélet kérdésein, szólhatott bravúros kötött formában, vagy fegyelmezett szabad versben, ugyanazt a személyes hangot használta, ugyanazt a frissesség és eredetiség lűktetett soraiban. Tordáról került Kolozsvárra már gimnazistának is, az egyetemi évek fenyegetettségét az

elviselhetetlenségig fokozta a magyarországi 1956-os forradalmat követő, s az erdélyi egyetemi ifjúságot alaposan megtépázó, hihetetlenül kemény megtorlás. A több éves börtönhöz elég volt egyetlen kézzel lemásolt vers, egyetlen közéleti ügyben készülő gondolatkíséret, egyetlen a hatalmat a lehető legenyhébben bíráló megszólalás. Az életbemaradás, a túlélés volt a tét, már a pályakezdés első pillanatában is. Az idősebb és a fiatalabb kortársak: Páskándi Géza, Szilágyi Domokos, Bálint Tibor vagy Székely János menekültek a munkába. Nem véletlen még az sem, hogy monográfiát ír a házsongárdi temetőről, átfogó tanulmánykíséretet Szabó Lőrincről, vagy hogy a Napsugár című gyermeklap szerkesztőségében húzza meg magát közel

egy évtizedre, sok kiválósággal együtt; hogy aztán a Kolozsvári Helikon maradjon neki az otthoni kikötő akkor is, ha már a Kortárs szerkesztőségi üléseire jár, a magyarországi periodikákban publikál, vagy éppen az irodalmi rendezvények ironikus, groteszk kommentátora, tudatosan vállalt mellékszereplője, egyszerre belül és kívül is minden szerveződésen, körön és klikken.

Élőszóban is költészete nyelvélt használta, tehát verseiben a köznapiság emelkedett lírává, a költői kísérletező kedv szervesen vált munkáinak lényegévé,

mert soha nem a formai kihívások, hanem a szellemi kalandok, a különleges helyzetek izgatták. Úgy tudta egyetlen váratlan szóval, váratlan költői helyzettel megbontani a szépen épülő ritmust, úgy tudta meghökkeníteni olvasóit akár terjedelmesebb prózai munkáiban, novellában, elbeszéléseiben is, mintha a líra évezredes szabályait billentené ki egyetlen mozdulattal a kerékvágásból. Úgy teremtetett váratlan helyzetet a költészetében, ahogy a halálában is megtalálta a végleges és a végzetes dramaturgiai pontot. Most azt mondaná, pont itt.

IN MEMORIAM LÁSZLÓFFY ALADÁR (1937 – 2009)

Pomogáts Béla

A búcsú fájdalmában

Hogy a végső búcsú milyen fájdalommal jár, azt az elmúlt hónapokban és esztendőben mind megrendültebb szívvel élem át. Írók és barátok távoznak el, immár egymást követve az örökévalóságba. Annak a nemzedéknek a tragikus megfogyatkozását élem át, amelyhez magam is tartozom. Vannak ütések, amelyek végzetesen megsebzik a lelket: ilyen volt

Pomogáts Béla

most Lászlóffy Aladár barátunk halála is. Éppen tíz napja tértem haza Budapestre Kolozsvárról, derűs korányári vasárnap délután, aztán másnap reggel jelzett a telefon, Lászlóffy Gyöngyi keresett meg Aladár halálhírével. Azóta ennek a hírnek a rettenetében élek, minthogy nem csak az élő magyar költészet egyik nagyszerű egyéniségét veszítettem el, hanem sokévtizedes

barátomat is, akivel éppen negyven esztendeje ismerkedtem össze, első kolozsvári utam alkalmából.

Másnap Kányádi Sándort ünnepeltük a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum dísztermében, népes közönség körében, de szorongásos lélekkel, hiszen nem csak a szép születésnap ünnepi érzését éljük át, hanem az aznapi gyász szorongató feketeségét is. A köszöntésre felkért ünnepi szónokok, közöttük magam hallgatásba fojtottuk fájdalmunkat, amely aztán az ünnepélyes szavakra válaszoló Kányádi Sándorból tört elő. Nem először fordult elő a magyar irodalom történetében, hogy a közös ünnepen átüt a fájdalom sötétje, így volt ez az első világháború végén beköszöntő forradalmi mámor idején Ady Endre halálával

is. Mintha ünnepeinket venné vissza valami kegyetlen erő.

Azért mondom mindezt a gyászoló kolozsvári gyülekezet előtt, hogy érzékeltessem: Lászlóffy Aladár távozása Budapesten, Magyarországon milyen fájdalmat okozott. Szomorú dolog, hogy ma már, alig lévén közös örömeink, szinte csak fájdalmainkban egyesülünk mi: erdélyi és magyarországi magyarok.

Lászlóffy Aladár, mondtam az imént, nekem hosszú évtizedek óta a barátom volt. Nem csak úgy tekintettem rá, mint a magyar költészet (nem csak az erdélyi, hanem az egész magyar költészet) egyik legnagyobb alkotó egyéniségére, hanem mint a magam életének és munkájának megkerülhetetlen társára: nem csak versei, elbeszélő művei, tanulmányai és kisebb-nagyobb írásai (mostanában leginkább a kolozsvári Helikon első oldalán) jelentettek számomra élményt és tanulságot, hanem eleven szavai, mindig megújuló beszélgetéseink is vagy éppen vitáink, és élményt jelentett a mindig tapasztalt őszinte barátsága, nagyszerű és hiteles emberi személyisége, amely ebben a mi személyiségromboló, az emberi szuverenitást szüntelenül megalázó körünkben is szabad tudott maradni, meg tudta őrizni, ha kellett, áldozatok árán, az emberi és a költői méltóságot.

Most, a koporsó előtt, én nem költészetének eredetiségéről vagy éppen a szavak vadonában utat kereső szellemének játékoságáról és teremtő kedvéről szeretnék szólni – ez eddig is tudós könyvek dolga volt és ezután is tudós könyvek dolga lesz –, hanem elsősorban emberi lényéről, arról a személyes karakterről és karizmáról, amely a nyolcszáz esztendeje velünk élő magyar költészet

egyik legnagyobb értéke és (számunkra, magyarok számára) ajándéka. Ez a karakter és karizma, mondhatni, a nemzeti hagyományok, a lelki és erkölcsi „hungarikumok” közé tartozik. Átjárja a személyes felelősségvállalást nemzeti kultúránk és anyanyelvünk mellett, áthatja a közösségi hűséget, a történelmi tudatosságot, egy olyan „lelkiségét”, amelynek Lászlóffy Aladár egyik utolsó hiteles képviselője volt.

Távozása, amelyet hosszú esztendőök testi és lelki gyötrelmei készítettek elő, ezért nem csak az irodalom vesztesége és nem csak az én személyes veszteségem – a nemzetnek kell gyászolnia, ahogy Illyés Gyula, Jékely Zoltán, Márai Sándor, Sütő András (és még sokuk) halálakor. Mind kevesebben vagyunk, ezért halottainkat is úgy kell őriznünk és szeretnünk, mintha itt lennének közöttünk, és fognák a kezünket, irányítanak a tekintetünket, a lépteinket. Lászlóffy Aladár is itt van közöttünk, emlékével, írásaival, abban a szeretetben, amelyet iránta érzünk, és amely, ahogy az apostol mondja, „soha el nem fogy”. És ugyanakkor ott van fölöttünk, túl a felhőkön, az égbolton, a mindenségben: Isten trónusa előtt könyörög Erdély magyarságáért és szójátékaival nyűgözi le az angyalokat.

Végső búcsúm ezért, ha fájdalmas is, utat keres a megbékéléshez. Ezt a megbékélést kívánom Aladár barátainak, és kívánom mindenki előtt Lászlóffy Gyöngyinek, akit, ígérhetem, sohasem hagyunk magára. Búcsúzom most Tőled, Barátom, a magyar írók közösségének nevében is: nyugodjál békében, kísérjen és őrizzen meg szeretetünk.

(Elhangzott 2009. április 30-án a Házsongárdi temetőben, megjelent: Szabadság 2009. május 4.)

Szokolczay Lajos

Ali a mennybe megy

Utoljára halála előtt két és fél héttel találkoztunk, amikor április másodikán, csütörtökön, barátomat az Írószövetség választmányi üléséről hazakísértem. Akkor már hónapokig – riasztotta a hideg – nem jött ki Baross utcai lakásából. Minthogy derűt kínált a reggel, és kisütött a nap, délelőtt taxiba ült, és bement a Bajza utcai székházba.

Elég sokáig elhúzódott a tanácskozásunk, mondtam, bízzad magad rám, hazakísérlek. Battyogtunk, többször meg-megállva, a Városligeti fasorban a Lövölde térig. A halknál is halkabb volt a hangja. Mintha csak azért fogadott volna el útítársnak, hogy valakit beavathasson a titkába: barátkozik a halállal. Lemondó gesztussal, csaknem suttogva felém hajolt: „elkutyásodtunk, megesznek bennünket a farkasok”. Bár tudatában volt, hogy ereje elszállt, mégis készülődött haza Kolozsvárra – „csak kibírjam az utat” –, hogy hivatalos ügyeit elintézhesse.

Két megálló trolival a Körút, átszállás a hatosra, két megálló a Harminckettesek teréről busszal a Baross utcai lakás. Kora délután volt, sütött a nap, minden ragyogott. Ahogy Ali nehézkesen vette az akadályokat – gyöngének gyöngye volt, de a szatyrot nem adta volna ki a kezéből –, egyre jobban hatalmába kerítette, nem kis büntudattal, hanyagsággal: miért nem látogattam meg gyakrabban. Egy lépcsősor a liftig, s máris otthon vagyunk. Lehet pihenni. De én ebben a poroszkálásban, értékelvén barátom gyöngé testi voltát, csaknem a keresztút stációját láttam. Jó pár lépcső után a lift sem a második emeletre vitt, hanem az égbe. „Ali a mennybe megy, ott a helye”. Borzalom, hogy ez jutott az eszembe. Ahelyett,

hogy – legalább gondolatban – levettem volna válláról a terhet (a hosszú betegség tonnái nyomták), kijelöltem számára azt a napsütötte ösvényt, amelyre csak az angyalléptűek léphetnek.

Ali – angyal volt. Ahogyan ledobta magáról a korai avantgárd jegyeit – nem szükséges telefonon mindennap fölívni a világmindenséget –, fokozatosan angyalszárnyat növesztett. Héphaisztosz üllőjének a hangját fölvaltotta Dsida érzelmes halksága. A hajdani Forrás első nemzedékének nagy hatású alkotója – a költő, regény- és esszéíró, a gyermekek dalosa – lassan klasszicizálódott. (...)

Közép-európai csimpolyaszó, melyben az értékmezgye – erkölcs. (Ha menekülni kell is, ha maradni kell is.) S teremtett és képzeletbeli határait ilyen javak cövekelték. Szabadság, ethosz, közjó, szolgálat. Torda növesztette naggyá ezt a konok örmény-magyart, hogy élesített kardjával hozzátegyén valamit – barátunk hozzá is tett – 1848 és az 1956-os magyar forradalom dicsőségéhez. Történelmi ébersége – 1956 októberében épp Magyarországon volt – nem hagyta veszni a forradalmak igazságát. Mert, akárcsak Cs. Szabó, gyűjtő szellem volt, kolozsvári (padlás-szobája) és budapesti lakása könyv- és papír-Himalájának tetszett. Vonzódott az emlékekhez, a tárgyakhoz; éppúgy lehetett volna a numizmatika professzora, mint festőművész (nem amatőr módon festett és rajzolt) vagy hadvezér.

A család legendáriuma számára arra volt jó, hogy ajtóit nyitogatva belőle is építkezzék. Aki Bolyai íróasztala – szentséges darab – közelében írt és élt, az tudta, hogy az ész párhuzamosai (az ilyen görbék és az olyan görbék kivételével) nem-

csak a végtelenben találkoznak, hanem a baráti együttlétek, viták, dumapartik alkalmával is. Ismeretségünk negyvenkét éve alatt számtalanszor megtapasztalhattam – Kolozsvárt és Budapesten, Székesfehérváron és Bukarestben, Nagykanizsán és Bécsben – humorral teli észjárásának megannyi fordulóját. Szenzációs anekdotázó és mesélő volt. Szájában pezsgett a nyelv. (...)

Kis ceruzacsonkkal írt – ez volt az ő rakétája –, ficni-fecnikre. Gyöngyi, a hűséges feleség mentette át számítógépre szövegeit. De a tinta – mert a szimbólumban ember lakozik – fölöttébb érdekelte. Kis

remekével siratom Alit, a Tordán született (1937. máj. 18.) és Budapesten meghalt (2009. ápr. 19.) barátomat, hiszen ez a gyöngyszem nem keveset árul el kertjének gazdagságáról. „A nyár tintája éppen elfogyott, / tollam nem ír, a zöld üveg üres. / S már nyúlok érte, kissé messze, ott / a dombok polcán őszik a veres. // Bemártom s máris elmerenghetek, / még pár sor és megint ez is kifogy. / Ó, boldogok a téli-kék egék, / sok tele ég – sötétben boldogok.” (Téli tinta).

(Elhangzott 2009. április 30-án a Házsongárdi temetőben, megjelent: Szabadság 2009. május 4.)

IN MEMORIAM LÁSZLÓFFY ALADÁR (1937 – 2009)

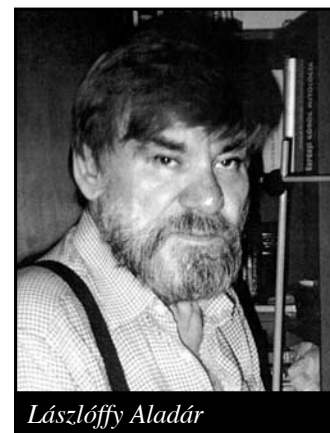
dr. Issekutz Sarolta

„Futamok a génmúzeumba tévedt örmény egérről”

Tisztelt Gyászoló Gyülekezet!

Nehéz szavakat találni Pomogáts Béla, a Magyar Írószövetség volt elnöke szavai után, aki Lászlóffy Aladára a pályatársra, a nagy magyar költőnkre, írónkra emlékezett és méltatta életművét, munkásságát.

Mi, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület – a hazai és erdélyi magyarörmények nevében – az *Embertől* szeretnénk elbúcsúzni, az örmény gyökerű magyar embertől, magyar-örmény közösségünk tagjától, az egyesület tiszteletbeli elnökétől. Ehhez mindenekelőtt Ali saját szavait vettem kölcsön, visszanyúlva a gyökerekhez.

Lászlóffy Aladár

„Örmény őseimnek véres kardja számomra rozsdás romantikától lemosva, ám örökre azért ragyog, mert a Vaskapuért és egyéb török elleni csatákért jó pár száz éve magyar nemességet szerzett a nevünknek. S lassan, megnyugtatóan teljes beolvadást, divatos szóval integrálódást hozott – mire *ma* bárki ne-

kem szegezhetné: most, utólag ettől a tudattól gazdagabbnak vagy egykor felszippantott kisebbségnek, megdicsőült vagy sértődött etnikai csodabogárnak érzem-e magam? A válaszom háttere még egyszerűbb, mint Petőfié („Ha nem születtem volna is magyarnak, e néphez állanék ezennel én”), mert helyettem húsz-huszonöt nemzedék végezte

Fülöp Ákos búcsúzik a ravatalnál

már el a lépcsőzetes lelkiismeret-vizsgálatot, s döntötte el rég eredményét...
...Magyarországnak Erdély kapuján keresztül érkezett folyamatos kvantumokban az örménysége, időben-térben, jelképesen és valóságosan iszonyúan hosszú vándorlás, vagy inkább bolyongás után. Mert Hungária nem célállomás volt, de a körülmények úgy alakultak, hogy az egyik legnagyobb kolóniává vált, s azt követően az örménység lett egyik legjobban hasonlító, beolvadó népcsoportja, testi-lelki utánpótlásvonalainak, vízgyűjtő medencéjének egyik leghálásabb, legérdemesebb, legérdekesebb forrása...

...szemlesütve állapítható meg, hogy érkezésük után nagyon hamar, a válságok közepette kifejezetten, mint „magyar érzelmű” lakossággrszre lehetett számítani rájuk; például 48/49-ben és Trianont követően, mikorra az örmények már úgyszólván csak színárnyalatként, díszként, ország-ornamentumként mások is, mint magyarok.

Itt révbé érni, megérkezni érezte magát Ani feldúlása és a Musza-dag tragédiája között az örménység egy tekinté-

lyes nemzetrésze. Különben óhaza, anyaország végig nagyon is létezett, van, megmaradt a kaukázusi sásfészekben. „Ha van valamink – mondogatják oda visszapillantva bármikor, büszkén, jogos göggel és a mártírok önérzetével, mint a történelem egyik igazán azértis-népe -, ha van valamink,

amivel méltán dicsekedhetünk, úgy az a régiségünk.”

És megérkezésüktől kezdődően..., a tizenhárom aradi vértanú közé kettőt áldoznak: Kiss Ernőt és Lázár Vilmost, a szabadságharcnak, majd a miatt történő emigrációnak Czecz Jánost adják, a magyar irodalomnak Csiky Gergelyt és Petelei Istvánt, a közéletnek, hosszú-békének és villámló világháborúnak megannyi jelentős embert. Csakúgy szállítják az energiát ezek az interkontinentális génvezetékek ma is, amikor már csak a tiszteletre méltó hagyomány tartja számon valaki családi eredetét.”

...egy múlt századi szerző kissé patetikus megfogalmazása szerint: a magyar örménység tündöklő vezércsillaga, tetteinek fő rugója páratlan hazaszeretete volt. Ugyanis „miként az Egyiptomból kivándorló zsidók legfőbb vezetője a folyvást előttük lebegő tündöklő lángoszlop volt, a lelkes hazai örménységnek is kezdettől fogva egy vezércsillaga, egy eszméje volt, mely keblét szüntelen hevítette, minden tettében vezette, és melyért a nevérol nevezett hermelinként (Mus armenius) később

volt inkább meghalni, mint annak sügárgzó fényétől elfordulni”.

Ma ugyanazért hajlandó élni és alkotni – vallotta Lászlóffy Aladár.

És így élt és alkotott.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület közösségének tagjaként, *tiszteletbeli elnökeként* – valamennyi nagyrendezvényünkön vállalta, hogy értékes gondolatait megosztja az ünneplő, vagy éppen gyászoló közösséggel. Így volt ez akár március 15-e kapcsán, vagy az Örmény Genocídium megemlékezésein, az Aradi Vértanúkra emlékezve, a szeretet ünnepén Karácsonykor, akárcsak egy egyszerű klubdélutánon. Bármikor szólhattunk, mindig örömmel tett eleget a felkérésnek, amire az Ó alaposságával készült fel.

Így született meg a Musza Dagh fotóival illusztrált 2005-ös falinaptár versciklusa is az Örmény Genocídium 90. évfordulója alkalmából, magyar, örmény és angol nyelven.

Utoljára 2008. április 24-én szolt hozánk az Örmény Genocídium 93. évfordulóján a zsúfolásig megtelt Uránia Filmszínházban, ahol a Musza Dagh negyven napja c. filmet vetítettük le a 2. Örmény Kultúra Hete rendezvénysorozat részeként. Ekkor sikerült még egy riport erejéig is megszólaltatni. Az erről készített dokumentumfilm nyilvános bemutatója éppen április 19-én este

volt, amely alkalommal néhány verse is elhangzott. Akkor, amikor talán már készülődött eltávozni közülünk.

Megéreztük? Megérezte? Sohasem fogjuk már megtudni.

De az biztos, hogy mindig figyelemmel kísérte, ami velünk, kis és nagy közösségünkkel történik.

Kérünk Ali, továbbra is kísérd figyelemmel sorsunkat, segítsd nemzetünk, hazánk sorsának jobbrafordulását, kis magyarörmény közösségünk megmaradását. Mi pedig ígérjük, hogy gondolataidat lámpásként használva igyekezzünk a sötétségből a világosságra kijutni. Nyugodjál békében!

¹Lászlóffy Aladár: Futamok a génmúzeumba tévedt örmény egérről (Erdélyi Könyvegylet 7. kötete, Egy kisebbség kisebbségei

(Elhangzott 2009. április 25-én az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület által rendezett búcsúünnepségen, amelyen közreműködött Faragó Laura énekművész és Flórián Antal színművész, a Budapesti Örmény Katolikus Kápolnában – Bp. XI. Orlay u. 6.)

A jobboldali első sorban balról: Lászlóffy Aladár özvegye Lászlóffy Gyöngyi, Triff Viktorné Lászlóffy Manna, Triff Viktor, Csoóri Sándor költő

„vannak vidékek legbelül” (Kányádi Sándor)

Kirkósa Gyula emlékére

Gyula egy nagyon drága nemes lélek és csupa szív ember volt és a Jóisten úgy intézte, hogy pont a szíve legyen az, ami végül egyetlen pillanat alatt elvágja az élet fonálát. Csodálatos halála volt, de küzdelmes élete.

Szamosújváron született 1946. január 4-én. Édesapja közgazdász, édesanyja tanítónő volt. Polgári nevelés-

ben részesült, amíg anyagilag lehetséges volt zongoraleckéket vett, németül tanult. Édesanyja, aki a háború miatt nem tudta folytatni budapesti tanulmányait a konzervatóriumban, sokat énekelt, verselt neki. Édesanyja emlékét soha nem múló szeretettel és tisztelettel őrizte. Négyen voltak testvérek, három húgával, Marival, Julikával és Dódyval, elválaszthatatlan szeretetben élt, a „Kirkósa klánon” belülre senki nem kerülhetett, ez egy véd és dac szövetség volt, ami minden nehézségen átsegítette és átsegítették egymást.

Gyerekként és fiatalkorában sokat sportolt, kézilabdázott. Szerette az irodalmat, verseket írt, magyar tanár szeretett volna lenni, de abban az időben, a hatvanas években, Romániában magyarként ez lehetetlen volt. Érettségi után a gépészmérnöki szakra felvételizett, de valahogy nem tetszett eléggé, főleg, hogy magyar iskolában végzett és nehéz volt a szaknyelvet románul megtanulni. Abbahagyta az egyetemet, de sikerült egy tervezőintézetnél elhelyezkednie. Hamarosan elviszik katonának, majd újra felvételizik, de most már építészmérnök szakra. Az egyetemet munka mellett végzi el. Tervezőmérnök

beosztást kap, közben meg-nősül, megszületik fia, Gyula. Orsolya már az egyetem befejezése után érkezik. Kisbánya havason 1979-ben vásárolt egy kis házat, amelyet kőről kőre a saját kezével épített újjá, heroikus munkával. Itt rokonokkal, barátokkal, családjával, gyerekeivel csodás időket élt meg. Szinte minden hétvégét ott töltöttek,

ami az akkori benzin hiányos időkben külön szervezkedést igényelt.

Az első jel, az infarktus utáni szív műtété 1987-ben volt, Bukarestben, ahol az akkori viszonyoknak köszönhetően még sárgaságot is kapott.

Kolozsváron ismert személyiség volt, sok barátja ismerőse, sporttársa, munkatársa szeretettel emlékezik rá. 25 évig dolgozott a vegyipari tervezőintézetnél. Több száz általa tervezett létesítmény valósult meg Erdély-szerte és Románia egész területén. Amikor már lehetett, önálló vállalkozásba kezdett, megalapította az Ecriture Nyomdát, és közben kitanulta a nyomdászat fortélyait. Számítalan Magyarországon és Erdélyben megjelent szépirodalmi művet nyomtattak ki, valamint éveken át a Nagyvilág c. folyóiratot. A nyomdának a magyarországi panamák és a második szív műtétet vetett véget, 1997-ben. 1998-ban elvált feleségétől, Magyarországra költözött, miután gyermekeit tiszteleggel felnevelte, munkát, diplomát adott a kezükbe. Lánya 25 elmúlt, fiának már két gyermeke volt akkor.

52 évesen teljesen új életet kezdeni egy másik országban nem könnyű feladat.

Kisebbségi létből eljönni az anyaországba, szembesülni azzal, hogy nemcsak 52 éves az ember, hanem az anyaország sem mutat nagy affinitást a befogadásra. Nehéz letelepedni, munkát kapni, pláne állampolgárságot. Megpróbált mindent, a bürokrácia útvesztőiben fennmaradni, és kivárni erővel és bizalommal a magyar állampolgárságot, hogy könnyebben tudjon elhelyezkedni. Soha nem adta alább, az önmaga elé állított mércét, szakmai tisztességét mindig megőrizte. Tervezett családi házakat, középületeket a magyarországi követelményeknek megfelelően. A Magyar Építész Kamara és Mérnöki Kamara is felvette tagjai közé, megszerezte a Felelős Műszaki Vezetői, Építési Műszaki Ellenőri jogosultságot, kitanulta építész-ként az ingatlanközvetítői szakmát, részt vett létesítmények kivitelezésében, végül elsajátította a biztosítási szakma fortélyait. Műszaki vezetője volt az első magyar borfalunak a Hősök terén, részt vett a Sconto Áruház és a győri sportszernak tervezésében, szakértőként működött a Gresham palota felújításánál. Vezetője volt Tállyán egy borüzem, Vasváron egy autószerelési üzem építésének. Élete utolsó éjszakáján is egész éjjel lefekvés nélkül dolgozott egy családi ház tervein, hogy időben beadhassa engedélyeztetésre.

Súlyos szívbetegként érkezett Magyarországra, túl a második bypass műtéten, de nem akarta soha elfogadni betegségét, inkább még kétszer annyit dolgozott. Mindig mondogatta, értéket kell teremteni. Tíz boldog évet töltött társával nagy szeretetben. Házat akartak venni, kicsi műhellyel, kerttel, ahol otthon lehetett volna igazán. Mindenhez értett, mindent meg tudott csinálni, legyen az beépített szekrény, íróasztal, kis szerszámos kamra, víz/villanyszerelés, falazás, csemperakás, óra vagy vasaló megjavítása. Soha semmit

nem dobott el semmit, mert minden apró „megszerzett dolognak” örülni tudott és értékelte.

Melegszívű gondoskodó ember volt, mindig figyelt arra, hogy mindenkinek a jobbat adja, sokszor erején felül is. Folyamatosan gondoskodott gyerekeiről, mindenét nekik adta. Boldog volt, amikor lánya is megtalálta élete párját Hollandiában, úgy érezte révbe ért. Fiát, ahogy tudta segítette, munkát szerzett neki, amikor szüksége volt rá. Unokái imádták és tisztelték, mindig megfontolt gondolataival, tanácsaival is próbálta segíteni őket.

Magyarországon az „új családja” is befogadta, megszerette őszinte, nyílt, tiszta emberségét. Társának gyermekei barátként tisztelték és szerették kellemes lenyét, okos gondolatait és tudták, hogy mindig lehet számítani rá, akár ha autóval kell valamit szállítani, vagy villanyt szerelni, vagy falat húzni vagy „csak” egy jó beszélgetésre.

Egész életét átjárta a zene, és a csodás dallamok, amelyeket olyan emberek hoztak létre, akiket a Jóisten tehetséggel áldott meg. Imádtá és kívülről tudta az összes operát, benne lüktettek a dallamok. Elég volt néhány hang és már mondta is, hogy mi történik éppen abban az operában a szövegkönyv szerint, mit éreznek a szereplők, melyik ária következik, miről szól...

Nagy bánata volt, hogy legjobb barátja épp egy éve távozott el közülünk. Sose tudta feldolgozni a hiányát. Csak egymásra néztek, és tudták mit gondol a másik... Magyarországon is igyekezett örmény gyökereit megtalálni. Bekapcsolódott a maroknyi örmény közösség életébe, rendszeresen eljárt összejöveteleikre. Részt vett az örmény egyházközség életében is, tagja volt a gondnokságnak, az Orlay-i utcai templom körüli munkákban építész-ként sokat segített.

Szerette az életet, a nemes borokat, a szép zenéket, a hosszas embert építő/segítő beszélgetéseket, a közös éneklést, a jó embereket. Mondta is mindig, hogy a Jóisten szeret engem, hogy nem adott könnyű életet, de adott mellém nagyszerű embereket, akik körülvesznek engem. Szeretni tudó és szeretetre méltó ember volt. Nehezen viselte a közönyt, a szeretetlenséget, az erkölcsi tisztátalanságot.

Drága, nagyszerű ember volt, és nem maradt utána más, csak a mérhetetlen hiány.

Küzdelmes, de teljes élete volt, és a Jóisten kegyes volt hozzá, mert amikor magához szólította, nem szenvedett, arcán a feltámadás bizonyosságában bízó mosoly ragyogott. A Jóisten segítse! D. A.

„...vannak vidékek ahol csak úgy lehet
Megmaradnunk, ha kezemben a kezed
és a viseltes szónak is hamva van
ha félárnyékban s ha nem is boldogan
száríthat szél és süthet hevet a nap
míg aharmatból egy csöppnyi megmarad...”
(Kányádi Sándor)

Obama nem népirtásnak, hanem súlyos atrocitásnak nevezte az örmények kiirtását

Nem nevezte népirtásnak az amerikai elnök pénteken másfél millió ember halálát az Örmény Emlékezés Napján. Barack Obama közleményében csupán a 20. század egyik legsúlyosabb atrocitásának nevezte az első világháború idején az Oszmán Birodalomban történt tömegtragédiát. Obama ugyanakkor közölte, nem kell sajnálkoznia, amiért elnökválasztási kampányában a népirtás szót használta.

Az elnök pénteki megfogalmazása elemzők szerint az Egyesült Államok szövetségesének, Törökországnak a nyomását tükrözi, Törökország ugyanis megbékélési tárgyalásokat folytat Örményországgal. Az örmény népirtás - amit örmény holokausztként, örmény mészárlásként, nagy sorscsapásként is említenek az örmények - körülbelül másfél millió keresztyén örmény erőszakos kitelepítése és lemészárlása volt 1915 és 1917 között, a muzulmán vallású törökök alkotta Oszmán Birodalomban, az ifjútörök kormány uralma alatt. Az örmény genocídiumra széles körben tekintenek úgy, mint az egyik első modern, szisztematikus népirtásra. Sok nyugati forrás a halálzási arányt emeli ki, mint az örmények megsemmisítésére tett szisztematikus, szervezett akció legfőbb bizonyítékát. A tömeg-

tragédiát a mai napig huszonnégy ország ismerte el hivatalosan népirtásnak. A Török Köztársaság történetében még egyetlen kormány sem volt, amely ne utasította volna vissza, hogy az eseményeket genocídiumként jellemezzék. A török hatóságok a török büntető törvénykönyv 301-es, „a törökség megsértését” tiltó cikkelye alapján rendszeresen perbe fogják azokat a török értelmiségieket, akik nyíltan beszélnek az atrocitásokról és néven nevezik azokat. Abdullah Gül török köztársasági elnök és több kormányhivatalnok azonban kijelentette, hogy gondolatai kifejtése miatt jelenleg senki nincs börtönben, és utaltak rá, hogy a 301-es cikkelyt esetleg hamarosan módosíthatják. A török kormány továbbra is tiltakozik az ellen, hogy más országok hivatalosan elismerik az örmény népirtást.

(Hírszerző internetes hírportál 04. 24.)

Örmény-magyar gyermekrovat

(28.rész)

Kedves örmény származású gyermekek!

2009-ben is folytatjuk ezeket a szép kis történeteket, amikből ti, de szüleitek és nagyszüleitek is megismerhetik örmény őseink történetét. Ha a minden történet végén található kérdésekre helyesen válaszoltok és elkülditek címünkre, szép ajándékokat nyerhettek. Ha még nem tudtok írni, akkor rajzoljátok le a történetet, szüleitek és nagyszüleitek biztosan segítenek nektek.

Leveleiteket várjuk emailon: ormenyvasarhely@yahoo.com, vagy postán: dr. Puskás Attila, str. Busuiocului 4/C/48, 540535 Tirgu Mures, Románia

LÉGY TE IS A „GYÖKEREK” GYERMEKROVAT NYERTESE 2009-BEN!

Meszrob Masdoc, Vramscsiabuh király és Sáhág katolikos (Kr. u. 400.)

Mánuel Mámigonián halála után Örményország két részre szakadt. Egyikben a perzsák, másikban a bizánciak uralkodtak. Vramscsiabuh király, egy bölcs és okos ember uralkodott a perzsák által elfoglalt országrészben. Az ő idejében történt, hogy az örmények elhatározták, hogy létrehozzák saját ábécéjüket, addig ugyanis a görög ábécét használták. A király nagyvonalúan támogatta Meszrob Masdocot, a mozgalom úttörőjét, hogy elmeessen Edessába és elkészítse a 36 betűből álló örmény ábécét.

Amikor visszaérkezett Örményországba Vramscsiabuh király és Sáhág szent katolikos, a nemesek és vezérek kitörő örömmel fogadták, mert munkája egy nagy lelki és szellemi fellendülés kez-

detét jelentette. Azonnal iskolák nyíltak, lefordították örmény nyelvre a Bibliát és sok más könyvet, és rövid időn belül Örményország Kelet egyik felvilágosult országa lett. Ezt az időszakot az örmény irodalom aranykorának nevezik.

Miért nevezik az örmény irodalom aranykorának a Kr. u. V. századot? Ki alkotta meg az örmény ábécét?

Gyermekválaszok:

Március: Az örmény hadvezér a perzsák tiszteletét a hölgyek szabadon bocsátásával vívta ki.

Április: A perzsákat két áruló harcos visszafogadásával sikerült legyőzni.

Tanulsága: a bocsánat nemes dolog.

Molnár Zsófia, Marosvásárhely

Nemzetiségi Teaház a múzeumban

A Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum *Nemzetiségi Teaház* sorozatában május 13-án az örmények voltak a vendégek. Dr. Saly Noémi muzeológussal dr. Issekutz Sarolta beszélgetett kötetlen formában az örmény kultúráról, az örmény konyhaművészetről, melynek keretében bemutatásra került az Erdélyi örmény konyha, fűszerezve c. könyve is. Várady Mária az örmény irodalmat mutatta be, majd vetített képekkel az örmény templomokat és kolostorokat, az ecsmiadzini kincstár szépséges műkincseit láthattuk, halk duduk zene kíséretében. M

Meghívó

A Budapest II. ker. Örmény Kisebbségi Önkormányzat szeretettel hívja Önt, családját, barátait és ismerőseit *Szabó László*: Arménia II. – Képek a történelmi Örményország területéről c. fotókiállítás megnyitójára, 2009. június 4., (csütörtök) du. 17 órára, a Budapest II. Marczibányi Téri Művelődési Köz-

pont M Galériába. (Budapest II. Marczibányi tér 5.) A kiállítást megnyitja *dr. Issekutz Sarolta* elnök. Közreműködik: *Flórián Antal* színművész, *Puskás Eszter* énekművész és *Juhász Endre* zeneművész (duduk, zurna). A kiállítás június 17-ig tekinthető meg, hétfőtől–péntekig 9–19 óráig, hétvégén 14–18 óráig.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára befizethető.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1255 Budapest, Pf. 189. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(1054 Budapest, Akadémia u. 1. III. emelet 338-339, telefon: 332-1791)

(félfogadás: hétfőn 16-18 óráig)

fovarosiormeny@gmail.com

és a Ferencvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Főszerkesztő: **Béres L. Attila**

Felelős kiadó: **dr. Issekutz Sarolta**

Munkatársak: Dr. Sasvári László, Dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia (Kolozsvár), dr. Puskás Attila (Marosvásárhely)

Szerkesztőség: 1255 Budapest, Pf. 189. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Mackensen Kft.